

A MAGYAR

TUDOMÁNYOS AKADEMIA

MUNKÁLÓDÁSAIRÓL

S PÉNZTÁRA MIBENLÉTÉRŐL 1847—1858.

JELENTÉSE

AZ IGAZGATÓ TANÁCSNAK.

PEST.

EMICH GUSZTÁV NYOMTATÁSA

M DCCC. LVIII.

МАК. О.

1.

II. 1.

МАК. О.
1.

A MAGYAR

TUDOMÁNYOS AKADEMIA

MUNKÁLÓDÁSAIRÓL

S PÉNZTÁRA MIBENLÉTÉRŐL 1847—1858.

JELENTÉSE

AZ IGAZGATÓ TANÁCSNAK.

PEST.

EMICH GUSZTÁV NYOMTATÁSA.

M DCCC. LVIII.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

A MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
MUNKÁLÓDÁSAIRÓL

S PÉNZTÁRA MIBENLÉTÉRŐL 1847—1858.

JELENTÉSE

AZ IGAZGATÓ TANÁCSNAK.

PEST.

EMICH GUSZTÁV NYOMTATÁSA

M DCCC. LVIII.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

I.

1848—1849.

I. Az akadémia e két évben 45 kis gyűlést tartott, és pedig 1848-ban öszveset tizenkilencet, osztályit tizennyolcat; 1849-ben négy öszveset és négy osztályit. — Szünidő 1848-ban július 11-kétől szeptember 11-kéig; 1849-ben az év első négy havában, úgy annak egész második felében az ostromzári tilalom következtén ülés nem tartatott, valamint az országos zavarok miatt, nagy, igazgatósági és közülés sem.

A tudományos munkálkodások, a hat osztály sora szerint, a következőkből állottak :

1. A nyelvtudomány köréből mindenek előtt megemlítenő a *nagy szótár*, melyben annak fő dolgozója *Czuczor Gergely*, köztudomásu szerencsétlensége miatt, 1849-ben csak négy hónapig munkálkodhatott; így dolgozó társa *Fogarasi János* is tetemesb hivatalos elfoglaltsága, majd a dolgok bizonytalansága által támadt tétlenség miatt épen nem; minél fogva e munka az *I* betűnél tovább nem haladhatott. E fennakadás annál mélyebben fájlalható, mert több ízben e végre kiküldött tagjainak tudósításai, de az 1848-ban előterjesztett mutatóványok, s különösen Czuczor úrnak oct. 23-kán előadott szónyomozástani értekezése is, újra meggyőzték az intézetet arról, hogy e nagyszerű munkával a nemzeti nyelv tudományos ismeretének alapja állandóan meg leszzen vetve. Megemlítenő még, hogy ez év lefolyta alatt a nagy szótár anyagaihoz *Hanák János* közel ezer állatnév gyűjteményével járult. — A nyelvemlék-gyűjtést és másolást *Döbrentei Gábor* a m. kir. udv. kamara levéltárában folytatta. — Az osztály

üléseiben kétszer folyt érdekes eszmecsere az összehasonlító nyelvészet körében; egyszer, midőn *Kállay Ferenc* rt. az „ól“ és „akol“ szók nyomait vizsgálta, számos indo-európai és ural-altaji nyelvekben; más ízben, midőn *Szabó Károly* úr mint vendég az ó hellen és magyar nyelv közös gyökereit előterjesztő munkájából olvasott fel mutatóványokat. Figyelemben részesültek *Repicky János* lt. székfoglaló értekezése, mely a szanszkrit és perzsa nyelvek alaktani párhuzamát terjesztette elő; úgy *Szabó István* lt. levelei, melyek több magyar nyelvvizsgálati tárgyakon kívül az *l* hangnak nyelvünkben *chamaeleo* ni természetét fejtegetik.

2. A philosophiai osztály szőnyegén a következő tárgyak fordultak meg: *Rónay Jácint* lt. beköszöntőleg kaponyatani nézeteit terjesztette elő; *Palotai József* rt. a származtató módszerről a bölcsészetben értekezett; *Kállay Ferenc* rt. az ösvilágban keleten és nyugaton feltűnt bölceletek rokonságát fejtegette; *Szilasy János* Voltairét mint bölcsészt méltatta; *Vandrák András* lt. székfoglalója Fries Jakab bölcsészétét tárgyalta; *Szontagh Gusztáv* rt. folytatólag Ulrici munkáját a bölcsészet alapelvéről ismertette; *Szilasy János* rt. a bölcsészetnek a természeti tudományokra való viszonyában műveléséről, és szinte ő a divatozó tanmódszerről s különösen a társalgási módszer előnyei és mikép alkalmazásáról értekezett. A hazai bölcsészet történetére vonatkozva, *Döbrentei Gábor* rt. egy XV. századbéli névtelen magyar deista bölcselőt ismertetett meg; *Szilasy János* rt. pedig Makó Pál és Horváth János XVIII. századbéli magyar bölcsészeket tárgyalta. — Philosophiai műnyelvünk is három ízben foglalta el az osztály figyelmét.

3. A történettudományi osztályban *Lányi Károly* lt. a XV. századi magyar egyetemek belrendezete bővebb előadásával, *Palugyay Imre* lt. pedig Dalmátországnak hazánkhozi viszonyai történeti vázlatával foglaltak székét. *Érdy János* rt. a Crouy-nemzetség okleveles történetét terjesztette elő; *Czech János* rt. a magyar nádorok időtábláit előadó munkáját mutatta be, s azt élő szóval s több részek felolvasásával ismertette. *Walther László* lt. Varkocs György XVI. századbéli hősről s nemzetségéről értekezett.

A hazai régiségeket illetőleg *Érdy János* egy, az Ipoly torkolatánál általa felásatott, szerinte IX. századbeli sírt, úgy egy a pesti sáncásások alkalmával talált, hihetőleg II. századbeli római sírt is rajzokban és leírásban ismertetett meg; szinte ő más alkalommal a székesfejérvári régi főtemplom helyén általa eszközölt ásások eredményeiről értekezett, azoknak tartalmát is, mely tetemekből s arany, ezüst és vas ékszerek és eszközökből áll, a nemzeti muzeum egyik teremében előmutatván. Ugyanezekről szólt *Jerney János* rt. is. Magyar műemlékekre tartozólag *Gyurikovics György* a Trencsény és Pozsega vármegyebélieket ismertette, *Lugossy József* lt. a sitéri régi templom meszeletének lefejtése után általa fölfedezett falfestményeket magyarázta s terjesztette elő rajzolatban; *Nagy Iván* úr némi XVII. századbeli lobogókat ismertetett meg; *Jerney János* rt. némi, a külföldön is figyelmet gerjesztett, állítólag Erdélyben lelt ércbuzogányt és sphinxet, rajzaik előmutatása mellett, bíralt meg, azokat újabb kori koholmányoknak bizonyítván; *Walther László* lt. némely, Keszthelyen őrzött régiségeket terjesztett elő szinte rajzokban. — *Érdy* és *Jerney* rr. tt. még némi írásos sziklacsoportokról értekeztek, mik a kül- és belföldön találtaknak.

A magyar történeti kútfolk kiadása, nem kedvezvén az idő, újra nem mozgattathatott; de készített és terjesztett fel az akademia, osztályi bizottmány terve szerint, a kormányhoz kérést egy nemzeti közlevéltárnak a törvénytudomány érdekében felállítása iránt, mely azonban minden következés nélkül maradt.

4. A matematikai osztályba *Arenstein József* lt. székfoglaló értekezéssel lépett be, az úgynevezett virtuális utak elve oly általános alkalmazhatóságáról, miszerint abból az öszves erőszet minden tételei mintegy fő elvből következnek; más ízben ugyanaz a racionális gyökök feltalálásáról értekezett. *Györy Sándor* rt. a negyed fokú egyenleteket, ismét a gyökérhuzásokat fejtegette. *Vállas Antal* rt. némi, a képzetes mennyiségek tulajdonságait s mind analitikai, mind tértani értelmöket előterjesztő pályairatról, végre *Kiss Károly* hadi ügyünk korszerű átalakításáról értekezett.

5. A törvénytudományi osztályban *Hun-*

falvy Pál lt. Aristoteles elméletét a jogról terjesztette elő, a nikomachosi ethika V. könyve szerint; *Sztrókay Antal* rt. a rómaiaknál divatozott adórendszerről s az ezzel összekötött szavazási jogról, *Frank Ignác* lt. székfoglalólag az ösiség és elévülésről, *Császár Ferenc* tt. az adós személyének megítélhetőségéről, *Csatskó Imre* lt. a természeti jogról, ismét *Sztrókay Antal* rt. az önkormányzatú helytartóságokról, *Pauler Tivador* lt. a vég szükség jogáról, *Fabriczy Sámuel* lt. a békebirákról, más ízben az álladalomnak a nevelés és közoktatás körüli jogai s kötelességeiről értekeztek; *Wenzel Gusztáv* lt. szent István királyunk törvénykönyvének XII. századbeli, Endlicher által fölfedezett kéziratát ismertette. A nemzeti gazdasáshoz tartozólag *Győry Sándor* rt. a közlekedési rendszerről s a szárazföldi és vízi közlekedés arányban tartásáról, úgy a munkafelosztás kiképződéséről értekezett.

6. A természettudományi osztályba *Petőnyi Salamon* lt. a vadász sólyom története előadásával köszöntött be. *Nendtvich Károly* lt. a föld jövődjéről, más ízben a biharmegyei köszenekekről értekezett; ezen előadását előmutatásokkal s kísérletekkel követve. *Frommhold Károly* úr meteorologiai észleléseit, s azokat képleg felmutató tábláit terjesztette elő. *Kiss Ferenc* lt. az általa 1832-ben nov. 12. Budán észlelt csillagfutásról közölte észleletét. *Bugát Pál* rt. a lélek physiologiáját terjesztette elő. — A természeti tudományok hazai történetére tartozólag *Hanák János* az állattanét adta elő, különösen a folyó század elejétől az akadémia felállításáig terjedő időszakban. — A természetrajzi műnyelv dolga ismételve elfoglalván az osztály gondjait, szinte *Hanák János* előadása nyomán, a nyelvtudományi osztálynak is hozzájárultával, az állat-, növény- és ásványnevek magyarítása körül követendő elvek határozottak meg, úgy egyes műszók vizsgálata s megállapítása is folyt. — Végre *Balogh Pál* rt. a természettudósok soproni és velencei gyűléseire kiküldött tagok képében e két gyűlésről tudományosan kidolgozott bő jelentést tett.

Az összes ülésekben némely, a magok helyén említett székfoglaló s más tudományos előadásokon kívül a titoknok Schedius, Pyrker, Gyurikovics, Szalay Imre és Péczely elhunyt tagok emlékezetét ünneplette érdemeiket előterjesztő

gyászbeszédekkel. — Ugyanezekben tárgyalatott még 1848-ban az akkori országgyűlésén hozott *sajtótörvény*, mint a mely az egészíróirendets az irodalmat, különösen pedig az akademiát is közvetlenül érdekli, minek folytán az igazságügyi ministeriumhoz némely, a közérdekben tanácsosnak látszó módosítások iránti vélemény terjesztetett föl, de mely kormányi vagy törvényhozási tárgyalás alá nem került.

II. A nyomtatás végeztbeadott kéziratok közül *Repicky János* Arab Nyelvtana nyert helybenhagyatást, és ajánlatott az igazgatóságnak kiadás végett. — A nyomtatások is e két év alatt teljesen fel voltak függesztve, úgy hogy az Akadémiai Értesítőből is csak az 1848-diki folyam első három száma jelent meg.

III. Külföldi viszonyainkat illetőleg, az akadémia e két évben a tudományok bajor királyi és porosz kir. akademiáitól vette azoknak évkönyveit és egyéb tudományos kiadásait.

IV. Az akadémia gyűjteményei, különösen könyv- és kéziratára, ez idő alatt is gyarapodtak, ha kisebb mértékben is, kül- és belföldi tudósok küldeményeivel. A *könyvtár* Teleki-féle részének alapcímára nagyobb részt elkészült az új alkönyvtárnok által. A könyvtári utasítás pedig a tagok használatára 1848-ban ki is nyomtatott.

V. A személyzetet illetőleg, nagy gyűlés nem lévén: sem pártfogó s új elnökség, sem tagok nem választattak. Helyettes segédjegyző Lukács Móríc lev. tag kormányhivatalt nyervén, 1848. aprilisban vett bucsút említett tisztségétől. Továbbá a könyvtári irnok Varga Soma vármegyei hivatalba menvén át, helyébe alkönyvtárnoki ranggal a másodelnök úr *Repicky János* lev. tagot nevezte ki 1848. jul. 1. — Halál által, mennyire a titoknoki hivatal előtt tudva van, a társaság következő tagjait vesztette el: az igazgatók közül b. Perényi Zsigmondot; a tiszteletiek közül Ragályi Tamást, Stáhly Ignácot és Szalay Imrét; a rendesek közül Horváth Józsefet és Péczely Józsefet; végre a levelezők közül Bresztyenszky Bélát, Degerando Ágostot, Dohovics Vazult, Gyurikovics Györgyöt, Hanák Jánost és Mezzofanti bibornokot.

VI. Új alapítvány nem érkezett.

II.

1850—1

I. Ez évben az Akademia 1850. június 10-dikétől 1851-dik július 14-kéig, 59, részint osztályi, részint öszves ülést tartott, melynek tárgyai osztályonként a következők voltak:

1. A nyelv- és széptudományi osztályban, a nagy szótár ügye Czuczor Gergely megbízott rendes tag folytonos gátoltatása miatt keveset haladhatott, azonban dolgozó társa *Fogarasi János* rt. ez év folytán munkálkodásait folytatván, nov. 11. az A betüből vett, a szószármaztatással kiegészített cikkek mutatványúl előterjesztése mellett azon elveket fejtegette, melyeket a két dolgozó a származtatást és hasonlítást illetőleg, közös megállapodás szerint követ, s melyek az ülés által helyben hagyattak. Május 26. értesült az akademia, hogy Ó cs. kir. Ap. Felségéhez intézett folyamodása azon hó 14-én költ legkegyelmeseb leirat által sikerrel koronáztatván, *Czuczor* társának a szabadság visszaadatott, minél fogva az I betüig előhaladt nagy szótári működés általa rögtön ismét felvétetett.

A szófejtés kérdései közül *Fogarasi János* rt. a magyar személyes névmások etymológiáját terjesztette elő.

Az összehasonlító nyelvészet ez évben az osztályi munkálkodások előterébe lépett. *Repicky János* lt. a perzsa és szanszkrit nyelvek párhuzamát terjesztette elő: *Bugát Pál* rt. befejezván finn-magyar hasonlító szótárát, a két nyelvről némi párhuzami észrevételeit közölte; *Hunfalvy Pál* lt. finn-magyar hasonlító nyomozásai bevezetéseül, elsőben a finn népek régiségeit ismertette, azután a nyelvhasznítás elemei- és elveiről értekezett, s végre a magyar, finn és török nyelvek összehasonlító előadását kezdte meg.

A történelmi nyelvészethez tartozólag több előadások nyelvemlékek ismertetésével foglalkodtak. *Jerney János* rt. egy, általa I. Endre király korába helyezett magyar ima hártáját mutatta be, s annak nyelvét fejtegette; *Mátray Gábor* lt. a Simor- és az Érdy-codexről, *Toldy Ferenc* rt. a Margit-

legendáról értekezett, s a Piry-hártyát ismertette. *Régibb irodalmunk* ismertetéséhez *Lugossy József* lt. a Jancsó-könyvtár megvételével az akadémia birtokába jutott szombatos-énekes-könyv, *Toldy Ferenc* a Lipcse városa könyvtárából lemásolás végett kinyert XVII. századbéli énekes kézirat, úgy gr. Zichy Péter XVII. századbéli költőnk ismertetésével járultak; végre *Kállay Ferenc* rt. a Constantinus Porph.-nál előforduló „Gylas” és „Karchan” régi magyar szókat igyekezett megfejteni.

Az *idegen nyelvészet* terén a híres sinesta *Güttzlaff Károly* úr mint vendég tartott előadást a sinai nyelv sajátosságairól, s érintvén annak rokon és némely szomszédos nyelveit, a dzungár nyelv és a népnek a magyarrali rokonságát tette kérdésbe.

A *széptan* köréből *Kállay Ferenc* a rím és rhythmus elméletét adta.

Végül a *magyar nyelvmélekek gyűjtése és közzététele* ügyét illetleg, az annak vitelével 1834. óta megbízva volt rendestag Döbrentei Gábor halálával *Toldy Ferenc* az egész ügy eddigi állásáról áttekintő tudósítást adott, melynek alapján a régi irodalom maradványai másolatos kiegészítése, úgy a gyűjtemény kiadásának folytatása iránt intézkedés történt, s az ügygyel a tudósító titoknak bízott meg. Ezek folytán a másolatok újra megindultak, s ezek mellett az akadémia több becses codexek birtokába is jutott, melyek: az úgy nevezett Czech- és Érsekújvári codexek, melyeket a ferenci barátok pozsonyi főnöke, az úgynevezett Gyöngyösi-codex, melyet azok gyöngyösi főnöke, és a Piry-hártya, melyet Piry Cirjék ferenci atya ajánlottak fel az akademiának.

2. A philosophiai és társadalmi tudományok együtt működő osztályaiban *Horváth Cyrill* rt. a bölcsészet eszméjéről szóló fejtegetéseivel kezdett egy előadási cyclust, s ez uttal általános bevezetés után a bölcsészet első tényező eleméről; az igazságról —; *Purgstaller József* lt. az érdekek észszerű rendéről; *Szontagh Gusztáv* az alanyi világszemléletről tudományban, művészetben és életben, s ismét az egyoldalú realismusról tudományban és életben értekezett. *Kállay Ferenc* rt. befejezte az ősvilági rokon bölcseltek hasonlító előterjesztését keleten és nyugaton; *Szilasy*

János rt. Faludi Ferencet, mint magyar bölcsezt és munkáit ismertette, *Hetényi János* rt. pedig gr. Széchenyi Istvánnak mint nemzeti nagy bölcselelnöknek jellemzését adta. — *Szász Károly* rt. az erdélyi magyar és székely perfolym párhuzamos ismertetését adta; *Csatskó Imre* lt. a gonoszság és vétkeességről értekezett; *Wenzel Gusztáv* lt. Kittonich Jánost, mint jeles magyar jogtudóst és munkáját jellemezte; más izben a hasonlító jogtudományról szolt. *Hunfalvy Pál* lt. Plato Respublicáját ismertette, mind Aristoteles bírálatát, mind saját nézeteit a Plato politikai tanairól előadva; végre *Pauler Tivador* lt. a nemzetek semlegességi viszonyait fejtegette.

3. A történelmi osztályban különös figyelem tárgya volt a magyar nemzet ethnographiai története, s mi ezzel összefügg. Igy *Jerney János* a parthusokról mint magyar népről, *Kállay Ferenc* rt. a kazarookról szint azon tekintetben, ugyan ő a sabirok és *Podhradczky József* lt. a sabarto-asphalokról; végre a Gützlaff Károly által akademiái előadásában a magyarokkal sejtelmileg rokonított dzungárookról, *Reguly Antal* lt. és *Jerney János* rt. értekeztek. A honi államtörténetre tartozólag *Podhradczky József* lt. a nádori hivatal és név eredetéről és *Czech János* rt. a nádorságról az Árpádok idejében tartottak előadásokat. Egyes érdekes vagy fontos részleteköl a nemzet történetéböl tárgyalattak: *Wenzel Gusztáv* által II. Endre kir. palaestínai keresztes hadjárata; I. Mária királynénknak az orleansi herceggel per procura véghez ment házassága; gr. *Teleki József* által Hunyadi János eredete; ismét *Wenzel Gusztáv* által Frangepán Kristóf 1514—19-diki velencei fogságának története; és Verböci Istvánnak eddig ismeretlen velencei követsége 1519-böl. A történeti irodalom köréböl *Reguly Antal* lt. néhai Hell Miksa híres hazánkfíának a es. bécsi csillagda könyvtárából haszonvételre kinyert kézíratai azon részéről adott bírálatos tudósítást, mely a magyar-finn kérdést; *Wenzel Gusztáv* pedig arról, mely Anonymust, s a régi magyar földíratot tárgyalja; *Repický János* lt. Dzsáfer temesvári pasa névtelen titoknokának az akademiái könyvtárban levő eredeti történeti kéziratát ismertette, s közlött abból fordított töredékeket; *Toldy Ferenc* rt. pedig Turóci krónikája külön kiadásait bírálatosan méltatta, s a heidelbergi egyetem

németül írt magyar krónikáját, mint ennek fordítását ismertette. A műveltségtörténethez tartozólag *Wenzel Gusztáv* lt. a bécsi egyetemnél virágzott nemzeti intézvényekről, s a magyarok ezekbeni részvételéről értekezett.

Az *archaeológiából* *Érdy János* rt. a becsületi bocsátványokról értekezve, némely eddig ismeretlen rézokmányokat ismertetett. Szinte ő némely a majsai pusztán lelt, niello munkával készült XV. századbeli régiségeket; ismét a Margitsziget éjszaki csucsán levő romok közt lelt régi téglát, melyen egy lóháton hátrafelé nyilazó parthus ábrázoltatik; továbbá a buda-szentlőrinci pálos főmonostor romjai közt lelt töredékét sz. Pál egykori síremlékének ismertette; — *Kiss Ferenc* lt. egy abraxas-gyűrűről, végre *Szilágyi István* lt. a marmaros-szigeti falfestvényekről adtak tudósítást.

A történelmi *kútjö-gyűjtést* illetőleg, ez évben a velencei szent Márk könyvtárában folytak másolások az akademia számára.

4. A matematikai és természettudományi együtt működő osztályok tárgyalásai a következőkre szorítkozik.

A mathem. köréből: *Györy Sándor* rt. a gyökérhuzás egy új módját terjesztette elő három előadásban: *Vállas Antal* rt. a racionális gyökök feltalálásáról értekezve, az öszmérhető gyököknek az eredeti s átalakított két egyenlet utolsó tagjaiból kitalálhatóságát mutogatta; más ízben a különbségek és sommák theoriájának némely főbb alakzatait igen egyszerű módon ábrák segítségével terjesztette elő, mutatva, mi módon lehessen ez úton a sommák sommáit is megtalálni; *Bitnicz Lajos* úr végre, tiszteleti tagúl beköszöntve, a nagy számok törvényét az ember szellemi nyilatkozásaiban adta elő.

A hadtudományok köréhez tartozólag *Kiss Károly* rt. bevezetésül hadtörténeti olvasásaihoz a hadi történetírás elméletét terjesztette elő.

A természetrajz és tan köréből: *Kovács Gyula* nemzeti muzeumi gyűjteményőr úr egy hegyaljai földtani és földismeiről kirándulata eredményeit közölte; *Nendtvich K.* lt. a palojtai, várkonyi, árvai, felsőbányai és nováki eddigi ismeretlen kőszemek példányai bemutatása mellett azokat ásvány- és vegy-

tanilag ismertette. *Bugát Pál* rt. a dinnyének természet-, bonc- és növénytani ismertetését, s a dinnye részei és fajai magyar műnyelvét közölte. *Petényi Salamon* lt. a kakuk nemzési viszonyairól és erkölceiről, más ízben a pirókról általán, s különösen a magyarországiról —; végre *Nendtvich Károly* lt. a kénnek új allotropikus állapotjáról értekezett.

Az életmű- és orvostudományok köréből: *Bugát Pál* rt. a természettani szóhangtant fejtegetve, elsőben a szóhang gépét és annak működéseit adta elő, azután a szóhangoknak ez előzményekre alapított új osztályozását és jellemzését állította fel, folytonos viszonyítással a magyar nyelvre; más ízben a természettani nyelvtenről adta elő gondolatait. *Gebhardt Ferenc* rt. végre a védhimlő hatása tartamáról saját tapasztalásai folytán értekezett.

— *A magas kormány* két tárgyban használta az akademia működését: véleményét kívánván fel a középtanodai tanárságot keresők vizsgálatát rendező id. törvény 8. §-ának a magyar nyelvre vonatkozó javaslatára nézve; s az ideiglenes „Tanterv” magyar fordítását általa eszközöltetvén.

II. Megjelentek ezen akademiai évben: 1. *Magyar Akademiai Értesítő 1850-ről*. Pesten, n8r. 414 l. két körajzú tábl. — 2. Ugyanaz 1851-ről. 402 l. — 3. *Magyar Helyesírás és Szóragasztás főbb elvei*. Kilencedik kiadás. Pest, 1851. 32 l.

III. Az akademia s z e m é l y z e t é t illetőleg, a múlt évi ülése bérekesztése óta ez akad. év végeig, események által nyolc, halál által kilenc tagját vesztette el; ez utóbbiak közt vannak a philos. osztályból: Dohovics Mih. lt. és Döbrentei Gábor rt., a törvénytudományiból: b. Wesselényi Miklós it., Sztrokay Antal rt. és Frank Ignác lt.; a matematikaiból Kerekes Ferenc lt., a természettudományiból: Hanák János lt. és Horváth József rt. Örömmel említjük Ő cs. kir. Ap. Felsege kegyelmét, mely az idő által sujtottak közül Czuczor Gergely társunknak visszaadta szabadságát, s ezzel életét. — Az elhunytak közül Hanák és Kerekes emlékezetét *Lugossy József*, Frank Ignácét *Pauler Tivador*, Sztrokay, Dohovics, Horváth, Döbrentei és Stáhly Ignácét a *titoknok* üllötték beszédeikkel. — Kinevezés egy történt: az arra jogosított gr. Teleki-család alapító ága,

az akadémia ajánlata alapján főkönyvtárnokká 1851. jul. 6. *Hunfalvy Pál* ltagot nevezvén ki.

IV. A könyvtár folyvást részesült a hazafiak tettelegess részvételében. A nevezetesebb ajándékok közt volt *gr. Teleki József* Elnök úré, ki azt ösnyomatok és Aldusféle kiadások válogatott gyűjteményével mintegy 500 darabban nevelte; és *Ihász Gábor* tanáré, ki kilenc db. régi és ritka magyar nyomtatvánnyal kedveskedett. A kézirattárt történelmi érdekű kéziratok és okmányokkal nevelték *Szenczy Ferenc* szombathelyi kanonok úr, *Érdy, Pauler* és *Szász* akademikusok; s a fenemlített nyelvemlékeken kívüli irodalmi becses kéziratokkal *Ihász Gábor* és *Tompa Imre* urak. Ezeken kívül tetemes gazdagodást nyert a könyvtár mindkét osztálya néhai m. kir. ministeri tanácsos Jancsó Imre híres könyvtára és Döbrentei Gábor kéziratgyűjteményének megszerzése által.

V. Külső viszonyaira nézve az akademiának megemlítendő, hogy a tudd. porosz kir. akademiája, s az edinburghi kir. társaság folyvást megküldték kiadásait; új viszonyba pedig akademiánkkal a tudd. cs. akad. Bécsben, a francia Akad. des sciences morales et politiques, a washingtoni Smithsonian-Institution, s a cs. k. geologiai intézet léptek.

VI. Végre ez évben is járult a hazafiság az *akadémiai alaptólke neveléséhez*. Név szerint néhai *Juranich László* prépost és pécsi kanonok végintézetileg 400 ftot hagyott; néh. *Meskó Dénes* temesvári ügyvéd, vagyona egy hatodában (mintegy 4000 vft.) feltételelesen az akademiát örököltette; *Tóth Lőrinc* lt. pedig „Eszmék a magyar tudományosság, akadémia s iskolaügy körül. Pozsony 1848.” című könyvéből 150 példányt ajándékozott eladás és a tagok közt kiosztás végett.

III.

1851—2.

I. Ez évben az akadémia 1851. sept. 20-tól 1852-ki jul. 12-éig 46, részint osztályi, részint ösves ülést tartott.

1. A nyelv- és széptudományi osztályban a *nagy szótár* ügye ismét kívánt lendületet vett. Ugyanis

Czuczor Gergely rt. újra felfogván a munka elszakadt fonalát, az *I* betűtől a *Kancsa* szóig haladt mintegy nyolc ezer cikkben, s már itt újabb rendelkezés folytán az értelmező kidolgozásához a szöfejtő és nyelvhasonlító elem is járult; mely utóbira nézve, különösen a szanszkritban, *Fogarasi János* rt. működött. A *helynevek* gyűjteményéhez *Zerpák Antal* úr eszterházi káplán járult. A *műszógyűjtemény*hez *Bodor Ferenc* erdélyi bányatiszt bányászati műszótára szereztetett meg. *Czuczor G.* rt. a magyar nyelv etymologiai és nyelvhasonlító vizsgálatáról, és ismét a magyar nyelvbeli szóelemzés elveiről; *Hunfalvy Pál* a szógyökerekről, a viszonyítókról s ezek némely származékairól, úgy némely elavult szók eredetéről értekezett, *Kállay Ferenc* rt. az „Elme“ szó vallásos alapját fejtegetvén, ismét *Hunfalvy Pál* és *Czuczor Gergely* külön előadásokban fejtegették az Elme és Ész szókat.

Az *összehasonlító nyelvészet* körében ismét *Hunfalvy Pál* lt. működött, folytatva a magyar, finn és török nyelvek összehasonlító előadását.

A *magyar nyelv és irodalom történetéhez* tartozólag *Mátray Gábor* lt. *Ozorai Imre* „Krisztus és Antikrisztus“ című munkáját, a második nyomtatott magyar könyvet, melynek egy harmadik példánya a nemz. muzeum könyvtárában merült fel, *Kriza János* lt. pedig a kolosvári unit. collegium könyvtárának 1617-ben írt, szombatos-énekes-könyvét ismertették. Ismét *Mátray Gábor* a magyar nyelv divatozásáról a XVIII. század folytán, különösen a tanodai színmutatványokról; s ugyanezen tárgyról *Toldy Ferenc* és *Jerney János* rr. tt. értekeztek. Az akadémia nyelvemlékgyűjteményét végre *Bartakovics Adalbert* egri érsek úr az úgynevezett Virginia-codexxal nevelte.

Az *idegen nyelvészet* terén egy névtelen hazafi *Bornemisza János* név alatt a cigány nyelv szerkezetéről értekezett.

A *classica philológiában* *Fábián Gábor* rt. a római classicusok tanulmányozásával egybekötött érdeket fejtegette.

Végre a *múlttörténet* köréből *Mátray Gábor* a magyar népdallamok kitünőbb sajátosságairól olvasott, s előadását számos, az aeolikonon előadott példákkal kísérte.

2. A philosophiai, és társadalmi tudomá-

nyok osztályaiban *Horváth Cyrill* rt. folytatva előadási cyclusát a bölcsészet eszméjéről, a bizonyosságról értekezett; *Hetényi János* rt. az ősrómaiak philosophiájának főbb jellemvonásait és érdemeit fejtette ki; *Kállay Ferenc* rt. a Gúti, Goth, Geta nevek vallásos alapját igyekezett kimutatni. — *Karvasy Ágost* lt. az egyéni tulajdonjogról s a szabad concurrentiáról státuszgazdászati tekintetben értekezett. *Szlemenics Pál* rt. törvényeink történetét terjesztette elő II. József cs. idejétől V. Ferdinánd országlásaig bezárólag. *Wenzel Gusztáv* lt. az 1514-ki somlyó-vásárhelyi úrbért és annak 1678-ki továbbbi kifejlesztését; más alkalommal egy hosszabb cyclusban a magyar bányászat jogviszonyait a régebbi időben, különösen bányavárosaink törvénykönyveit Miksa kir. bányatörvénye előtt, azok átalakulását és kifejlődését az utóbbinak folytán, végre azoknak a felföldi és nagybányai kerületekben és Erdélyben mivoltukat tárgyalta. Ismét ő jogtudományi párhuzamát adta a Magyarország és Erdély törvényhozásának Verböci óta. *Pauler Tivador* lt. a porosz büntető törvények fő elveit fejtegette, folytonos tekintettel az austriaira, s a magyar büntető törvényi javaslatra. Végre *Tóth Lőrinc* lt. az angol ügyvédi innek intézvényéről értekezett.

3. A történelmi osztályban az őstörténetre tartozólag *Kállay Ferenc* rt. a magyar és kozár rokon kapcsolatokról, *Jerney János* rt. pedig Lebedia és Etelköz fekvéséről értekeztek. *Wenzel Gusztáv* lt. Hohenzollerni VI. Frigyes nürnbergi vágrófnak, a porosz uralkodó család alapítójának tartózkodásáról Magyarországon és Zsigmond kir. szolgálatában állásáról, ismét: Dalmatiának előbbi poglizzai kerülete eredetéről, történetéről valamint kiváltságairól értekezett. *Nagy Iván* úr némely, Velencében levő magyar dolgokról tudósította az akademiát, különösen egy XV. századbeli krónikából a Morosiniakról, III. Endre királynak anyai rokonairól közölt adatokat; *Wenzel G.* Neumann Dáciáját ismertette, *Podhradczky József* lt. Borsod vmegye levéltárából a múlt század történetére nézve érdekes adatokat közölt.

A török-magyar kor történetére, különösen beléleti viszonyaira nézve történetírásunk a kútforrásoknak nagy hiányát látván, e végre felszólítások bocsáttattak ki török levelek és

iratok beküldése végett; *Repicky János* alkönyvtárnok pedig ezeknek másolása és fordításával, úgy török történeti munkák Magyarországot illető részei fordításával bízott meg, melyek addig is, míg egy török-magyar kútfőgyűjtemény nyomathatnék, a történetírók használatára az akadémia kézírattárában álljon. Itt különösen a cs. udv. könyvtár készségét kell hálásan megemlítenünk, mely ez évben s azontúl is a legkritkább kéziratokkal segítette az akademiát; s *Repicky* megbízott tag munkássága is megindult, melynek ez évi gyümölcsei Naíma török történetíró s több rendbéli hazai török levélgyűjtemények fordításai lőnek, mik közül mutatványúl az illető tag Naíma töredékeit s a jászberényi török leveleket észrevételeivel együtt elő is terjesztette az osztályban.

Az *archaeológiából*, ide értve mindenkor a pecsét- és éremtant is, *Érdy János* rt. Robert Károly királynak tulajdonított szerb veretű éremről, ismét az Ostója István cár érmeiről, *Kiss Ferenc* lt. több régi pecsétnyomókról és gyűrűkről, *Kállay Ferenc* rt. a cőfalvi aranycsákányokról értekeztek. Az akademiának 1847-ben a közönséghez intézett felszólítása hazai régiségekről adandó tudósítások iránt valamint tavál, úgy ez idén is megújított, fájdalom! csekély sikerrel.

A hazai historia érdekében *Wenzel Gusztáv* lt. tett a múlt szünidőben, az akadémia megbízó levele mellett, *utazást*, név szerint Szilézia, Luzsica, Morva- és Csehországokban, melyről jelentését ez osztály elébe terjesztette.

4. A matematikai és természettudományi osztályokban *Győry Sándor* rt. a cubik gyökök kihúzásáról, s ugyanaz az öszhangzatok, hanglépték és mérséklet számviszonyairól; *Petényi Salamon* lt. a fogas vakondról; *Bugát Pál* rt. folytatólag az emberi szóhangokról; ugyanő a hadszidzsról, *Csorba József* lt. a kenyérről vegytani, technikai és diaetetikai tekintetben, *Gebhardt Ferenc* rt. pedig bezárólag a a védhimlő körül tett tapasztalatairól értekeztek.

II. Az akademiátárgyalásai megjelentek a „*M. Akad. Értesítő 1852-ről*” című kötetben. Pest 1852. 8 r. 349 l. rajzokkal.

III. A személyzetet illetőleg, halál által következő tagjait vesztette el az akadémia ez évben: az igazgatók közül

gr. Nádasdy Ferenc kalocsai érseket, a philosophiai osztályból Széchy Ágoston; a történetiből Lassu István; a matematikaiból Beszédes József; a természettudományiból Méhes Sámuel II. tagokat. Az elhunytak közül Beszédes József emlékiratát *Győry Sándor*, Méhes Sámuelét *Brassai Sámuel*, Bárány Ágoston, Antal Mihály, Lassu István és Széchy Ágostonét a *titoknok* üllötték beszédekkel.

Szilasy János philos. rendestag nagyváradi kanonokká neveztetvén, s így a vidéki rendestagok sorába lépven által, jövődre nézve rendestagi fizetéséről lemondott.

IV. A könyvtárnak küldött ajándékok közül kiemelendők *Demidoff Anatól* hégé, ki maga által kiadott hét, többnyire nagyszerű, francia munkát, *Horváth Döme* úré, ki több újabb nagy becsű német munkát 49 kötetben, *Gedő József* úré, ki *Cserey Mihály* Erdélyi Historiája autograph példányát, és gr. *Gyulay Lajos* úré, ki egy, hadi számadásokat tartalmazó, magyarországi török codexet küldött.

V. Tudományos testületek közül a tud. cs. bécsi, úgy a porosz kir. akademiái, s a cs. k. geologiai intézet küldék meg cserében legújabb kiadásaikat.

VI. Végre alapítványaink egy újjal s tetemes-sel szaporodtak gr. *Teleki József* Elnök úr nagylelkűségéből, ki „Hunyadiak Kora Magyarországon“ című munkája első kötetét 1000 példányban (egyenkénti ára 3 ft. 20 kr.) ajánlotta fel oly módra, hogy annak jövedelme tőkésítettvén, s a kamatok egy hatoda is folyvást a tőkéhez csatoltatván, az öt hatod fele az akadémiai Teleki-könyvtár bővítésére, másik fele a történettudomány előmozdítására fordíttassék.

IV.

1852—3.

I. Ez évben sept. 18-tól 1853-ki jul. 18-káig az akadémia 49, részint osztály-, részint öszves ülést tartott, az igazgatóság pedig 1853. martiusban 2 ülést.

1. A nyelv- és széptudományi osztályban a nagy szótár a „Kancsal“ szótól a „Meggörbeszt“ szóig 10,724 kisebb-nagyobb cikkben haladt, melyek közül *Czuczor Gergely* megbízott rendes tag három ízben terjesztett elő mutatóványokat, s az osztály helyeslését teljesen kivívta. Egyes szók megfejtését *Kállay Ferenc* rt. és *Podhradzky József* lt. terjesztettek elő. A helynevek gyűjtése iránt utasítás készült, mely mellett a hazafiak ez ügyre újra figyelmessé tétetvén még ez évben érkezett több közlemény, névszerint *Józsa Ferenc* úrtól kövágóörsi, *Nagy József* úrtól szomatori, *Barta-Szabó János* úrtól visontai, *Szeberényi Lajos* úrtól holdmező vásárhelyi helynevek. Az akadémiai nyelvtan revisiója tekintetéből a tagok észrevételeik közlésére szólítottak fel. Ugyan a nyelvtan köréből *Czuczor Gergely* rt. a magyar hangtan elveiről értekezett; *Brassai Sámuel* lt. pedig „Tapogatódzások a magyar nyelv körül“ cím alatt három előadásban a mondat elméletét fejtegette. — A hasonlító nyelvészet körében *Hunfalvy Pál* lt. működött, a magyar és finn nyelvek összevágó szavairól, s a finn nyelvek számneveiről értekezvén. — Az irodalom történetéhez tartozólag *Mátray Gábor* lt. a közelebbi múlt négy századbéli naptárügyet ismertette, *Toldy Ferenc* rt. pedig különösen a XVI. századbelit állította össze. — A nyelvemlékek gyűjteménye az úgynevezett Kriza-codex megszerzésével nevedett. — A széptudományok köréből *Hunfalvy Pál* lt. Homerról az Aristotelest megelőző időkben értekezett; *Császár Ferenc* lt. Dante harmadik canzonéját adta bevezetve, fordítva s magyarázva; *Tasner Antal* lt. pedig kedvesen lepte meg az akademiát az angol kir. építészársulatban előadott azon méltató jelentés közlésével, mely a középkori egyházépítészetnek *Henszelmann Imre* lt. által fölfedezett öszhangzati elvét tárgyalja.

2. A philosophiai és társadalmi tudományok osztályaiban *Horváth Cyrill* rt. a bölcsészet eszméjéről előadásait folytatva, az igazság és bizonyosság egységéről értekezett; *Hetényi János* rt. pedig öt előadásban „A magyar Parthenon előcsarnokai“ cím alatt biokaliai rendszerének előismertetését adta. — *Kállay Ferenc* rt. a hitbizományokról, *Érdy János* a hitberről, *Tóth Lőrinc* lt. a régi magyar birtok-

viszonyok legújabb átalakításáról az előbbi állapotokra való tekintettel, s különösen az adományrendszerről s a kir. fiscus öröködéséről, végre *Pauler Tivador* lt. a követek területen kivüliségéről értekeztek.

3. A történelmi osztályban, az őstörténetre vonatkozólag *Kállay Ferenc* rt. a régi magyar lakokról, *Jerney János* rt. Ovid magyarairól és magyarkáiról, *Podhradczky József* lt. a scythák temetkezési szokásairól, vonatkozva a verebi határban legközelebb lelt holttetemekre, *Szabó Károly* úr mint vendég a hét magyar nemzetségről értekeztek. Az újabb történetből *Wenzel Gusztáv* lt. Surian Antal a magyar udvarnál velencei követnek követi tudósításai után az 1516. évi bécsi congressusról, II. Ulászló kir. halála körülményeiről s II. Lajos kormánya kezdetéről közlött adatokat; úgy Verböci István életéről Szerémi György kiadatlan emlékiró után; *Nagy Iván* úr Gritti Lajos életét, viszonyait és halálát adta elő egykorú eredeti emlékiratok nyomán; *Podhradczky József* lt. adatokat Trencsény városa XVI. századbéli kath. iskoláiról, a gr. Gvadányi családról, s némely okmányokat Mária Terézia királyné országlatából; *Wenzel Gusztáv* lt. végre adalékokat közlött a cigányok történetéhez, különös tekintettel e nép magyarországi társadalmi viszonyaira 1782-ki rendeztetéséig. — Folyt a *Turcicák* gyűjtése is *Repicky János* megbízott tag működése mellett, s különösen elkészültek Dzsáfer pasa névtelene történetírásának, a Derbend-Náhménak fordítása, úgy a török-magyar okmánytár részére a mezőtúri, jászberényi, lévai török levelek másai és fordításai, melyek közül számos mutatványokat terjesztvén elő, az osztály örömmel látta, mennyi fontos adatokkal gazdagszik e munkálkodás által a magyar harctörténet és népelet ismerete. — Az idegen történetekre nézve *Kállay Ferenc* rt. a régi Szláviáról terjesztette elő vizsgálatai eredményeit. Az *archaeológiához* végre *Érdy János* rt. járult a magyarországi arany s ezüst, szent s házi edények ismertetésével.

4. A matematikai és természettudományi osztályokban *Györy Sándor* rt. a zenehangok matematikai törvényeiről, különösen a hanglépték, öszhangzatok és mérséklet számviszonyairól értekezett három előadásban. — *Bugát Pál* rt. „Metaphysikai rágicsák“ cím alatt het-

venkét tételt fejtegetett a természettudományok köréből, *Nendtvich Károly* lt. a természettudományi studiumokról; a gyakorlati gyógytudomány lassu haladása okairól; a természeti testek egymással összeköttetéséről s azon átmenetekről, melyek a természet úgy szervetlen mint szerves testeit egy egészbe fűzi; az asztalmozgatás elhírhedt tüneményéről; ismét *Bugát Pál*, vonatkozva Nendtvich úr illető előadására, azon kérdést fejtegette: mit legyen joga az emberi nemnek az orvostudománytól várni? végre *Szabó József* úr mint vendég a hydraulikai mészről értekezett.

II. Megjelentek 1. az akadémiai tárgyalások a „*M. Akad. Értesítő*“ újabb folyamában. Pest, 1853. 374 l. — 2. *A Magyar Szókötés főbb Szabályai*. Második kiadás. Pest, 1852 — 3. *A Magyar Parthenon előcsarnokai*. Akadémiai felolvasmányjaiban alaprajzolta Hetényi János. Pest, 1853.

III. A személyzetet illetőleg az akadémia elvesztette az igazgatóságból gr. Cziráky Antalt, a nyelvtud. osztályban Jászay Pál r. tagot és Helmecey Mihály szavazatos pénztárnokát, a philosophiai osztályban Hetényi János rt., a történetében Kiss Bálint l. tagot. — Az elhunytak közül gr. Cziráky Antal ig. tag emlékezetét *Pauler Tivador*, Jászay Pál és Helmecey Mihályét a *titoknok* üllötték beszédeikkel. Az elnökség szabályszerű lemondása után gr. Teleki József úr elnökké, gr. Andrássy György úr másod elnökké, *Bartakovics Adalbert* egri érsek, gr. Cziráky János, gr. *Dessewffy Emil*, hg. *Eszterházy Pál*, gr. *Károlyi István*, *Kubinyi Ágost*, hg. *primás Scitóvszky János* és *b. Sennyei Pál* urak igazgató tagokká választottak; az 1847-ki nagy gyűlés javaslatára pedig *Purgstaller József* a philosophiai osztályba rendes tagúl; pénztárnokká *Tóth Lőrinc* lt., ellenőrré a lemondott *Bártfay László* helyébe *Bertha Sándor* lt., ennek helyébe pedig ügyvédül *Császár Ferenc* rt. nevezettek ki.

IV. A könyvtár részére tett ajándékok közül említendők: *Helmecey Mihály özvegyétől* elhunyt férje gyűjteménye 1635 kötetben; gr. *Teleki Ádám* tábornok hagyománya 160 kötetben; *Horváth Döme* úr ajándéka 113 köt.; és gr. *Teleki Domokos* úrtól 12 db becses ritkaság; a kéziratár részére a kolosvári *unitárium* főtiszt. *consistoriumtól* *Cserey Mihály* ön-

kezü jegyzőkönyve; és *Mike Sándor* úr kolosmonostori levéltárnoktól száz, magyar és török eredeti levél 1644—1668. évekből.

V. Tudományostestületek közül a tud.d.cs. bécsi, úgy a porosz, bajor kir. akademiái, a cseh kir. tud. társaság, a washingtoni Smithson-intézet, a philadelphiai philos. társaság s a cs. földtani intézet folytatták küldeményeiket; a tudományok göttingi kir. társasága s a zágrábi déli szláv történeti és régiség-tani társaság ez évben léptek az akademiával összeköttetésbe.

VI. Végre az Elnök, *gr. Teleki József* úr múlt évi *alapítványát* a „Hunyadiak Kora Magyarorszáiban“ című munkája X. kötetével nevelte a tavali kinyilatkoztatott mód szerint és célokra.

V.

1853—4.

I. Ez évben az akademia sept. 24-től 1854-diki július 17-dikeig 46 osztálybeli és öszves ülésben működött.

1. A nyelvtudományi osztályban mindenekelőtt a nagy szótár ügye *Czuczor Gergely* rt. hosszas betegeskedése folytán lassabban haladhatott, 6400 cikk készülvén „Meggörbeszt“ szótól az „Öröm“ szóig; azonban a mely idő a rendes szerkesztéstől megvonatott, azt a szerzőnek a szótár-írással szoros kapcsolatban levő nyelvnyszak munkássága pótolta, melynek gyümölcsei az ülésekben terjesztettek elő. E mellett *Fogarasi János* rt. mint munkatárs ez évben harmadszor ment által az A—H. részen, miután a nyelvtudományi mozgalmak az akademiában szükségkép hatottak e munkára úgy, hogy a hasonló résznek nagyobb óvatosság mellett nagyobb kiterjedés jutott. A helynevek gyűjteményéhez *Szántó János* úr nevelő marcaliakat, *Pápay Imre* úr ref. lelkész hajduböszörményieket, *Kazinczy Gábor* úr bánfalviakat, *Révész Imre* úr balmazújvárosi préd. egy bö és rendezett ily gyűjteményt, *Örsy Mórocz Dániel* úr pedig veszprémieket küldtek

be. A palóc nyelvjárás közelebbi megismerése végett *Czuczor Gergely* rt. a középpalócok vidékeit látogatta meg. Szótári mutatóványokon kívül, melyek mindenkor eszmecserét is idéztek elő, folytatta ugyanezen rendestag magyar hangtani előadásait is. Az akadémiai „Helyesírás“ revisiója egy bizottmány által ellhatároztatott. Másfelül *Hunfalvy Pál* lt. a finn és magyar szók összehasonlítását folytatta; azonkívül az altaji nyelvészet körül a múlt évben nyilatkozott mozgalmakat ismertette. — A magyar nyelvemlék-gyűjtemény nevelésével és szerkesztésével megbízott titoknak hat régi m. codexet mutatott be másolatban (Gömöry-, Horvát-, Vitkovics-, Kazinczy-, Érdy-cod. és Patay-féle pataki hymnarium), melyek, mióta ez ügyet átvette, gondjai alatt elkészültek; *Mátray Gábor* lt. pedig a clarisszák magyarországi irodalmához tartozó két, a XVII. század első feléből való codexet, s egy úttal egy azon szerzetet érdeklő XVIII. századbeli történeti kéziratot ismertetett meg. Végre az általános irodalomhoz tartozólag *Császár Ferenc* rt. az egri érseki lyceum könyvtára latin Dante-codexét ismertette meg.

2. A philosophiai és társadalmi tud. osztályában *Horváth Cyrill* rt. folytatva előadásait a bölcsészet eszméjéről, ennek tárgyát, s majd a szellemi önismeret fokait taglalta; *Purgstaller József* rt. székfoglalólag a bölcsészet és emberi ész fejlődése közti egybefüggéstről, *Kállay Ferenc* rt. pedig az éjszak-ázsiai samanizmusról s annak viszonyairól a buddhaismus, úgy az ind soma- v. holdtisztelethez, tekintettel a khámi törzsök ősvallási hittanaira naptiszteleti, jósló és bűvészeti irányban. — *Wenzel Gusztáv* lt. vonatkozva a magyar bányajog általa előadott történetére, az újonan kihirdetett ausztriai bányajog néhány fontosb határozatairól értekezett; ugyanő egy cyclusban a codificatio elveit és történeteit adta elő; *Kállay Ferenc* rt. folytatólag a hitbizottmányokról, végre *Pauler Tivador* lt. a kalózokról értekezett.

3. A történelmi osztályban *Wenzel Gusztáv* lt. „Historiai Tanulmányok“ cím alatt a hazai történettudományban tapasztalható kedvezőtlen és kedvező változásokat nyomonozta, és különösen az abban fölkapott nyelvészkedő, physiologiai, és philosophiai irányokat méltatta. Az őstörténethez

tartozólag *Érdy János* rt. Scythiáról és a scythákról terjesztette elő vizsgálódásait; *Podhradczky József* lt. a nemzeti mythologia studiumának felkarolása szükséges voltáról, és más ízben a „tökéletes“ szónak mythosi jelentéséről, *Jerney János* rt. a „Kaukasz“ hegység nevének igaz értelméről, értekeztek. Utóbbi történetünkre nézve *Podhradczky J.* Géza kir. Magnus nevéről, ismét Keszthely történetéről értekezett, *Wenzel Gusztáv* lt. pedig a magyar hazafiak jeruzsálemi alapítványai és zarándoklásai történetéhez adalékokat közlött. — A *kútfők* ismertetéséhez járultak *Mátray Gábor* lt. a nemzeti muzeumnak általa úgynevezett „magyar képes krónikája“; *Wenzel Gusztáv* lt. Szerémi György XVI. századbéli emlékiró ismertetésével, *Repicky János*, a Turcikák megbízott szerkesztője pedig a cs. udvari könyvtárból eredetiben kinyert II. Szulimán cs. napló és levélcodexét, továbbá Musztafa Dse-lalzáde XVI. századi történetírónak Magyarországot illető részei, úgy egy újabb csapat jászberényi török okmányok másolatait és fordításait mutatta be, s azokból számos részleteket fel is olvasott. — *Wenzel Gusztáv* lt. a múlt szünidőben Németországban az akadémia ajánlólevele mellett tett utazásáról tett jelentést, s egyúttal Neumann Tivadar úr, a felsőluzsicei tudom. társaság titkoka részéről 80 Mátyásféle levél másával, Janus Pannonius egy Plutarchféle deák fordításának (*Liber ad Corn. Pulchrum*) a görlici középtanoda példányából maga által vett másolatával, és Mátyás királynak a budeszini várkapu felett levő szobra daguerreotyp hasonmásával kedveskedtek.

A titoknok indítványára a magyar történelmi *kútfők* rendszeres nyomozása, gyűjtése és közzétételére egy állandó Történelmi Bizottmány alakíttatott, melynek legközelebbi teendőivé két gyűjtemény előkészítése tüzetett ki: egy *Történelmi Táré*, mely elszórva levő kisebb történeti emlékek s okiratok kiadásával a hazai történet egyes pontjai felvilágosításához járuljon s az író és olvasó közönség részvételét a történelem s annak forrásai iránt felgerjeszsze és táplálja; és a „*Magyar Tört. Emlékeké*“ melyekben egyelőre két osztályban magyar okmánytárak és írók kiadandók.

Végre az *archaeológiát* illetőleg, *Érdy János* rt. Chlu-

mezky lovag által véleményezés végett beküldött jelentése nyomán a Morvaországban levő bellovisi künhalmokról; s ismét a maga által felásatott aszódi pogány sírokról értekezett. *Kiss Ferenc* lt. pecséttani érdekességeket közölt.

4. A matematikai és természettudományi osztályokban *Györy Sándor* rt. a közelítő törekek közbeiktatásáról, s ismét az asztalmozgatási tünemény matematiko-physikai útoni magyarázatáról értekezett. — *Bugát Pál* rt. a világegyetemről nézeteit fejtegette. *Petényi Salamon* lt. a magyarországi vastagbőrűek, különösen a budai határban 1847-ben először fölfedezett hornyolt szarutlanócról értekezett. Ismét *Bugát Pál* rt. az emberi nyelvről physiologiai tekintetben; más alkalommal a szőlőkórrol, *Gebhardt Ferenc* rt. pedig az újon épült házak káros hatásáról az egészségre és életre értekeztek. — A hadtudományok köréből, folytatva hadtörténeti olvasmányait, *Kiss Károly* rt. a várnai ütközetről értekezett stratégiai szempontból.

II. Megjelent a „*M. Akadémiai Értesítő*“ 1854-ről, Pest, 321 l. körajzokkal.

III. A személyzet sorából ez évben Garay János és Nagy Ignác nyelvtud. osztálybeli tagok haltak el; amannak emlékezetét *Tóth Lőrinc* lt., ezét a *títoknok*; végre Borsiczky Dániel alapítóét *Pauler Tivador* lt., üllötték.

IV. A könyvtár *Borsiczky Dénes* pozsonyi jogtanár hagyományából 959 kötettel szaporodott. A kéziratárnak jutott ajándékok közül kiemelendő *Darvas Lajos* úré, ki 130, többnyire XVII. századbéli eredeti, okmányokkal, *Fábián Gábor* rtagé, ki a bécsi békét illető egy kötetnyi egykorú másolatú actákkal, és *Kazinczy Gábor* úré, ki egy kötet múlt századi, historiai érdekű, levelekkel kedveskedtek.

V. Tudományos testületek közül a következők folytatták küldeményeiket: a tudományok cs. bécsi, porosz kir., bajor kir. és svéd kir. akademiái, az angol kir., a göttingi kir., a cseh kir. tudós társaságok, a washingtoni Smithson-In-tézet, a philadelphiai philos. társaság s a cs. k. geologiai intézet. Új viszonyba léptek az akademiával a cherbourgi cs. természettud. társaság, a dán kir. régésztársaság s a morva-szláv tud. társaság történeti osztálya.

VI. Új alapítványok és ajánlatok voltak : *Borsiczky Dénes* jogtanár hagyománya 2000 ftban ep.; gr. *Teleki József* Elnök úr „Hunyadiak Kora“ munkája III. kötetének ezer példánya, az előbbinek módja szerint; *Kovács Tamás* néhai erdélyi püsp. 100 arany hagyománya az éremgyűjtemény nevelésére; *Gruber György* pécsi tiszt. kanonok és magyarszéki pleb. 6600 ft ep. ajándéka, és *Egyed Antal* apát s ltag ajándéka, ki az általa fordított és kiadott Ovidius Pontusi Leveleiből, úgy saját Elegiáiból száz-száz példányt ajánlott fel eladás végett.

VII. Ez évben a magas kormány által az akadémia, Rend-
szabásainak az egylettörvény kívánalmai szerinti átalakítására s megerősítés végettí fölterjesztésére szólíttatván fel, a Rend-
szabások, tekintettel egyszersmind az akadémia által már 1844-
ben készített reformjavaslatra, először bizottmányilag dolgoz-
tattak által, aztán az öszves, és a martius 14. csak e célra tar-
tott (XIX.) nagy gyűlés által megállapítva, az igazgatóság által
legf. helybenhagyás alá terjesztettek.

VI.

1854—5.

I. Ez évben az akadémia 1854-dik oct. 2-tól 1855. jul. 23-ig 46 öszves és osztálybeli ülésben működött.

1. A nyelv- és széptudományi osztályban a nagy szótár az „Öröm“ szótól a „Szala“ szóig haladt elő 7038 cikkben; e mellett *Czuczor Gergely* rt. némely szükséges segéddolgozatokban is fáradozott, ú.m. a hangtan további kifej-
tésében, az előtétek összeszedésében, a természethangzók tel-
jes összejegyzésében, mik nyelvünkben oly lényeges szerepet
játsszanak, s a szófejtésben oly kitűnő figyelmet igénylenek. E
mellett egy ómagyar szótár terve készült, melynek kidolgozá-
sát Jerney János rt. vállalta fel; a nyelvhasonlításához Hun-
falvy Pál lt. járult a török-finn-magyar szók összehasonlításá-
val; a szófejtéshez a „magyar“ név fejtegetésével; a nyelvjá-
rástanhoz *Majoros István* ügyvéd úr a bácskai, szerinte négy,

dialectus ismertetésével; a *nyelvemlékek* gyűjteményéhez végre *Lányi Károly* lt. a Clarisszák Ordináriuma 1519-ki példányával kedveskedett.

A philológiában *Toldy Ferenc* Nevelet Névtelenének egy nemzeti-muzeumi codexben foglalt szövegét ismertette.

A hazai irodalmi történet öregbítésére *Kubinyi Ágost* Engel János Keresztely levéltárcájából közölt számosabb darabokat.

2. A philosophiai és társadalmi tud. osztályában *Horváth Cyrill* rt. a positiv és negativ philosophiáról indított meg egy új előadási cyclust; *Purgstaller József* rt. a bölcészet függő kérdését az általánosról fejtegette; *Hunfalvy Pál* lt. Aristoteles elméletét az emberi életről és az erényről terjesztette elő; *Kállay Ferenc* rt. az ophitismust a khámi és scytha népeknél, *Podhradczky József* lt. a világalkotásról mythosi hitágazatot fejtegette. *Peregriny Elek* lt. a képleti tanításról adta elő nézeteit. Végre *Pauler Tivador* lt. *Bencsik Mihály* magyar jogtudós jellemzését terjesztette elő.

3. A történelmi osztályban *Jerney Ján.* rt. a kabarokról értekezett; *Wenzel Gusztáv* lt. kritikai fejtegetését adta Máramaros megye történetének; *Nagy Iván* úr Liptay Imre 1619-ki török követsége, s más ízben az 1707. évi kassai országos tanács ismertetését; *Podhradczky József* lt. Nagyvárad 1660. évi meghódítása történetét, *Kállay Ferenc* rt. folytatólag a régi Szláviáról vizsgálatai eredményeit adta elő.

A történeti kútfolk ismerete érdekében *Wenzel Gusztáv* lt. a múlt szünidőben némely hazai levéltárakat járt be, s azokat ismertette. *Szalay László* rt. a berni könyvtár hungaricáiról adott tudósítást. A *Turcicák* gyűjteményéhez *Repicky János* megbízott lt. Dzselaizáde török történetíró fordításának második fogását készítette el, melynek tárgya Székesfejérvár ostroma.

A Történelmi Bizottmány ez évben kezdte meg kiadásait, névszerint *Történelmi Tára* első kötete nyomtatásával. Az akademia történelmi gyűjteményei egy nagyszerű csoporttal neveltettek a bizottmány sürgetése nyomán, úgymint a Ráczféle gazdag kéziratár megszerzésével.

Az archaeologiai működésekhez tartoznak: *Csengery*

Antal lt. mythologiai előadása, *Érdy János* rt. két rendbeli sírásatásai: a kelenföldieké s a verebieké, melyekről jelentéseket tett. *Kiss Ferenc* lt. némely Robert-Károly király-féle ritka pénzt, az óbudai hajógyári szigeten kiásott római feliratos téglákat, egy Hunyadi Jánosnak vagy Lászlónak tulajdonítható pecsétes gyűrűt, Miklós szerémi püspök pecsétjét, úgy Buda városa régi pecsétnyomóját, eredetiben bemutatván, azokat sorban ismertette; végre *Kubinyi Agost* tt. Mátyás király Párisban levő, és Lajos Fülöp francia király által tökéletes hasonmásban a nemz. muzeumnak juttatott pajzsát ismertette.

4. A matematikai és természettudományi osztályokban *Györi Sándor* rt. a láncföregkekről, más ízben a bűvös négyszögről értekezett. — *Petényi Salamon* lt. ez évi juniusban Bihar megyében tett természettudományi utjáról, különösen az ottani barlangokról tett jelentést, némely új természeti tárgyak előmutatása mellett; *Bugát Pál* rt. új nézeteket terjesztett elő az időjárásról. Ugyanő folytatta hangtana előadásait, név szerint az együtthangzás, szóáthasonítás és széphangzásról értekezve. *Nendtvich Károly* lt. a növények és állatok táplálása és növéseről, *Kubinyi Ágost* tt. a datolya-pálmáról, *Kubinyi Ferenc* lt. a Tisza medréről mint az ősemelők sírkertjéről föld-, állat- és őslénytani tekintetben, s ugyanő az óbudai kiscelli mészsívalagban fölfedezett óriásszarvu szarvas (cervus megaceros) maradványairól, értekeztek. — A hadtudományok köréből *Kiss Károly* rt. az 1396. évi nikápoli ütközetéről tartott felolvasásokat.

II. Megjelentek: 1. *M. Akad. Értesítő* 1855-ről. Pest, 630 l. körajzokkal. 2. *Emlékbeszéd gr. Teleki József m. akadémiai Elnök felett*. Tartatott a m. Akademiában febr. 26. 1855. Toldy Ferenc által. Pest, 1855. 32 l.

III. Személyzetében az akademiát a legsúlyosabb csapás érte fertályszázados elnöke, gr. *Teleki József* halála által. Őt megelőzte *Czech János* rt. a történelmi, s követte *Repický János* lt. a nyelvtud. osztályban és alkönyvtárnokunk. Az elnök emlékezete egy nyilvános ülésben [gyászoltatott a *titoknok* által, ki Czech, Hetényi, Repický és Kiss Bálint, úgy gr. Teleki Ferenc felett is mondott emlék-beszédeket. — *Új választások* egyedül az igazgatóság kebelében történ-

tek, hol *Deák Ferenc*, *b. Eötvös József*, *Szögyényi László* és *gr. Teleki Domokos* urak igazg. tagokká, *gr. Desseuffy Emil* úr elnökké, *b. Eötvös József* úr másod elnökké választattak, s Ő Cs. K. Ap. Felsége által meg is erősítették.

IV. A könyvtár részére tett ajándékok közt első helyt áll *gr. Teleki József* néhai elnök úr hagyománya több ezer kötetben; *gr. Teleki Ferenc* volt m. k. udv. referendár nagy becsü hagyománya; *Sasku Károly* úr ajándéka 57 köt., 150 térkép és 5 köt. kéziratban; *Pákei Lajos*, *Miske Sándor* régi kézirat és okmányaik, *Fáy András* és *Szlemenics Pál* kéziratajándékaik.

V. Tudományos testületek közül következők folytatták vagy indították meg viszonyaikat: a tudományok cs. bécsi, bajor kir. akademiái, az edinburghi és göttingi kir. tud. társaságok, a cherbourgi cs. természettud. társaság, az amerikai philosophiai társaság, a Smithson-Institution, a Wisconsin Institution, a wisconsini gazdasági társaság, a cs. k. földtani intézet, az erdélyi országismertető s a déliszláv régiségi és történeti egyesületek.

VI. Új alapítványok *Szentiványi Bogomér Ferenc* úré 2000 ftban; s az elhunyt elnök *gr. Teleki József* úr végintézeti hagyománya, még pedig a) a „*Hunyadiak Kora*“ munkájának V. XI. XII. sajtó alá kész kötetei kiadásának költségei, miknek jövedelmei azon módon lesznek haszonra fordítandók, mint az előbbie; b) 24,000 ft a könyvtár nevelésére s a könyvtárnoki fizetés javítására; c) 12,000 ft egy évenkénti drámai jutalomra.

VII.

1855—6.

I. Ez évben az akadémia 1855. oct. 1-től 1856. július 28-dikáig 48 öszves és osztálybeli ülésben működött.

1. A nyelv- és széptudományi osztályban a nagy szótár a földolgozó *Czuczor Gergely* rt. betegeskedései

folytán lassabban haladhatott. A *helynevek* gyűjteményéhez *Nagy Iván* úr a Nagy-Oroszi mezővároséival; a *tájszókéhoz* *Piry Cirjék* csallóközi tájszók és szólások jegyzékével, járultak. *Ballagi Móric* lt. a magyar nyelvészet jelen állásáról általában, s különösen a benképzésről értekezett; *Czuczor Gergely* rt. az R-t, mint magyar szóhangot három előadásban fejtegette; *Hunfalvy Pál* lt. a magyar hangsúlyról, s annak hatásáról a képzésre, *Bugát Pál* rt. a helyesírásról értekezett, *Nagy János* rt. a „M. Nyelv Rendszeréhez“ közölte észrevételeit. A *szófejtéstanhoz* tartozólag *Lugossy József* lt. a szócsaládosítás elvét és módszerét fejtette ki. *Nagy János* rt. a török-finn-magyar szóhasonlításokról értekezett, vonatkozva Hunfalvy Pál ebbeli nézeteire; *Podhradczky József* lt. jegyzéket közölt a „talan, telen“ tagadó képzőről. A „Magyar Nyelv Rendszeré“nek revisiója határozatván el, e végre, s egyéb nyelvészeti kérdésekbeni véleményzésekre egy állandó *Nyelvtudományi Bizottmány* alakíttatott, mely a M. Ny. Rendszere kérdéseit most már csak a nagy szótárral összeköttetésben tárgyalhatóknak jelentvén ki, a *helyesírásban* mutatkozó soknemű eltérések tekintetéből ezt előlegesen vette tárgyalásba, s jelentését az osztály elibe terjesztette, mely kinyomtatva a vidéki tagokkal is közöltetvén, s az ezek által beküldött észrevételekre tekintettel újra meghányatván, némely változtatásokkal az akadémiai nyomtatásokra nézve határozatba ment; a kettős betűk egyszerűsítésének kérdése külön jelentéstétel végett ismét a Nyelvtud. Bizottmányhoz utasítatván. Idegen nyelvek közül *Hunfalvy Pál* lt. a dakota nyelvet ismertette.— Az *irodalomtudományhoz* tartozólag *Fábián Gábor* rt. az eredetiségről az irodalomban, *Toldy Ferenc* rt. a középkori magyar legendákról történeti és irodalmi tekintetben értekezett, *Nagy Iván* úr pedig Ujfalvi Imre XVI. századbéli szótárirót ismertette, mely tárgyhoz *Toldy Ujfalvi szótára* különböző kiadásairól toldott adatokat.

2. A *philosophiai és társadalmi tudományok* osztályaiban *Horváth Cyrill* rt. folytatta előadásait a pozitív és negatív philosophiáról; *Szontagh Gusztáv* rt. pedig „A magyar Parthenon alapjai“ cím alatt egy hosszabb előadássorban az úgynevezett egyezményes philosophia előz-

ményeit, s ennek értelmében a philosophia tárgyát, alanyi természetét, célját, az emberi ismeret kútfőit, a philosophiai módszereket, rendszereket, öntudatunk közvetlen igazságait, az egyezményes rendszer fő elvét, s irodalomtörténeti kifejlődését tárgyalta. *Kállay Ferenc* rt. befejezőleg az ophitismus-ról értekezett a khámi és scytha népeknél. — *Wenzel Gusztáv* lt. a történeti rendszerről a jogtudományban; más ízben a középkori államviszonyokról életben és tudományban, Magyarországra való tekintettel; ismét a községi rendszerről a középkorban: *Tóth Lőrinc* lt. az úrbéri viszonyok átalakulásáról historiai szempontból; *Karvasy Ágost* lt. az államgazdászlat újabb irányáról, és különösen Roscher Vilmos rendszeréről értekeztek. *Pauler Tivador* lt. a nagyszombati egyetem romanista írói; — más ízben Szegedi István magyar jogtudós jellemzéseit adta elő.

3. A történelmi osztályban *Podhorszky Lajos* úr a Derbend-Náhmét ismertette mint a kazar történet egyik fontos kútfőjét; *Szabó István* lt. a „Hetumoger“ jelentéséről; *Podhradczky József* lt. szent István kir. kettős keresztéről értekeztek, *Wenzel Gusztáv* lt. Kifenberger és Radler XV. századbeli német versírók gúnyíratait a magyarok ellen ismertette, s annak tartalmát és hitelességét vizsgálta történeti szempontból; ugyanő adalékul a velencei magyar békeértekezletek történetéhez a velencei tanács által 1349. a magyar királyhoz küldött követek utasítását közlötte, s azt a történeti előzmények s az utasításnak Magyarország akkori állapotjait világosító helyei kiemelésével kísérte, ismét ő Bon Alajos II. Ulászló és II. Lajos királyok udvarában velencei követnek 1519-ben költ nevezetes követségi jelentését ismertette; *Podhradczky József* lt. Bakacs Tamás életét adta elő oklevelekkel átszöve; ugyanő Martinuzzi György eljárása és halála okait terjesztette elő; *Ráth Károly* úr adalékokat adott az 1660. év történetéhez. Ismét *Podhradczky József* lt. apróbb történelmi közléseket, *Hunfalvy Pál* lt. pedig egy adalékot a zsidók magyarországi történetéhez. *Reguly Antal* lt. az éjszaki Uralnak általa Sz.-Péter-Várában közzé tett abroszát mutatván be, ennek készítési módszerét, s más ízben az éjszaki Ural földrajzát terjesztette elő.

A Történelmi Bizottmány folytatván a magyar történelmi emlékek gyűjtését, ennek kiadását, egyelőre két osztályban (okmánytárak és írók) előkészítette.

Az *archaeologiai* szakhoz tartozólag *Érdy János* rt. a homokban talált honestae missionis tabulák, úgy a római eddig ismeretes fakönyvek ismertetését adta, s különösen az 1854. Erdélyben a Kirnighegy egyik ősbányájában, 1855-ben pedig a vöröspataki sz. Katalin-bányában találtakat mutatta be s magyarázta meg; *Páur Iván* úr egy Duna-balparti, a pesti határban létezett római erőd maradványairól értekezett; *Kiss Ferenc* lt. végre egy, római éreművet mutatott be, melyet Hercules Sylvanus áldozatai mellett használt eszköznek vélelmezett, úgy egy, a velencei respublica által Hunyadi Jánosnak ajándékozott ékesmivű elefántcsont balzsamtartót ismertetett.

4. A matematikai és természettudományi osztályokban *Győry Sándor* rt. folytatólag, a bűvös négyszögről értekezett; ugyanő a hangléptéknek kiszámítása körül tett sikertelen igyekezetek bírálatos ismertetését adta, bevezetésül saját új kiszámításaihoz. — *Szabó József* úr Budapest területének földtani fejlődéséről; *Kubinyi Ferenc* lt. Petényi Salamon feljegyzései nyomán a beremendi csonttorlatban találtató emlősök és hüllők maradványairól őslénytani tekintetben értekezett; más alkalommal vegyes palaeontologiai adatokat közölt Magyarországról. *Csorba József* lt. a növényeknek a köznépnel létező neveik származásáról, s a növénytanban szükséges használatáról; *Frivaldszky Imre* rt. Magyarország és Erdély édesvízi és földi puhányairól; *Bugát Pál* rt. a szóhangelemek physiologiai természete és azoknak jelképeiről; *Glatte Ede* úr a zsidók biostatikai viszonyairól értekezett a keresztyén felekezetek irányában, különös tekintettel Magyarországra. Végre *Nendtvich Károly* lt. amerikai utjáról adott tudósításokat természettudományi tekintetben, s azokat számos növény- és állattani tárgyak bemutatásával kíséerte.

II. Megjelentek : 1. *Magyar Akadémiai Értesítő* 1856-ról. Pest, n8r. 626 l. rajzokkal. — 2. *Erdélyben talált Viaszos Lapok* *Érdy János* által. Hat könyomattal. Pest, 1856.

21 l. 4r. — 3. *Hunyadi János utolsó hadjárata* Bolgár- és Szerbországban 1454-ben, s Nandorfejevári fölmentése a török táborítás alól 1456. A nandorfejevári diadal negyedik százados napján jul. 21. 1856. előterjesztette a m. Akademiában *Kiss Károly*. Pest, 1857. 117 l. abroszokkal. — 4. *Kifenberger és Radler* két XV. századbeli német költeményeik méltatása a magyar történelem szempontjából *Wenzel Gusztáv*tól. Pest, 1856. 24 l. — 5. *Öslénytani adatok Magyarországról* Kubinyi Ferentől. Pest, 1856. 14 l. rajzokkal. — 6. A *Magyar Helyesírás* ügyében a m. akadémiai nyelvtudományi bizottmány előterjesztése a nyelvtudományi osztályhoz. Pest, 1856. 16 l.

Ezekén kívül a Hunfalvy Pál lt. által szerkesztett „*Magyar Nyelvészet*” című folyóirat is pártoltatott az akadémia által.

III. A személyzetből négy jeles tag múlt ki, ú. m. a nyelvtud. osztályból Somossy János lt., a philosophiaiból Vecsei Sándor lt., a történelmiből gr. Kemény József tt., a természettudományiból Petényi Salamon lt., kik felett a titokok tartott gyászbeszédeket.

IV. Ez évben a következő tudom. testületek folytatták csereviszonyukat az akademiával: a tud. cs., úgy bajor, porosz és svéd akademiáik, a skót kir. és göttingi kir. tudós társaságok, az amerikai philosophiai társaság, a Smithsonian-Intézet, a cherbourgi cs. természettud., a dán kir. régészeti társaságok, a cs. kir. földtani intézet, az erdélyi országismei, a zágrábi déli szláv történeti egyesületek; a velök közlekedésre pedig a manchesteri liter. and. philos. society és a belgrádi szerb tudós társaság hívtak fel.

V. Új alapítványok voltak: *Marton János* úré 300 aranyb.; *Szilasy János* kanonok s rt. úré 500 ftban és „*Philosophiai Tanulmányok*” című munkájából 500 példány (egyenként ára 1 ft.), *Sámuel Alajos* majkai prépost jutalom-alapítványa 1000 ftban, *Bozda Naum* kereskedő ajándéka 100 ftban.

VIII.

1856—57.

I. Ez évben az akademia 1856. oct. 6-tól 1857. július 27-keig 36 öszves és osztályülést tartott.

1. A nyelvtudományi osztály tárgyait illetőleg : a nagy szótár ez évben a „Szala“ szótól a „Tokláz“ig 5286 szócikkben haladt, s annak fődolgozója Czuczor Gergely rt. azonkívül a szóképzés és hangtan törvényei bővebb kifejtésében munkálkodott. *Lugossy József* lt. a magyar nyelv eredetéről, *Ballagi Mór*ic lt. a magyar szónyomozás s az összehasonlító nyelvészetről, *Czuczor G.* rt. a magyar betűk, illetőleg hangokról értekezett, mely tárgyhöz *Hunfalvy Pál* lt. is járult „kiegészítő“ előadásával; ugyanez a tárgyas ígét fejtette a magyar, mordvin s több rokon nyelvekben; ismét mutatóványokat adott „Szófejtégetéseiből“, s a „bennünk“ visszavivő névmást magyarázta. A betűegyszerűsítés ügye, miután többször szönyegen volt, végkép abban hagyandónak nyilvánított. *Bugát Pál* rt. ujabban is a helyesírás kérdéseit fejtegette; s más alkalommal a nyelvbővítés és csinosítás új forrásairól értekezett, minek folytán *Toldy Ferenc* rt. a nyelvújítás határaitól, és *Ballagi Mór*ic lt. a nyelvújítás és nyelvrontásról tartottak előadásokat. Végre *Hunfalvy Pál* lt. az eszt vagy viró irodalmat ismertette, *Mayerffy István* úr pedig Mexico földirati nevei helyes kimondását adta elő.

2. A philosophiai osztályban *Horráth Cyrill* rt. a pozitív és negatív philosophiáról folytatta előadásait; *Szalai István* úr „egy kő az egyezményes magyar philosophia templomához“ című értekezést terjesztett elő, melyet *Szontagh Gusztáv* rt. követett: Eszmecsere az egyezményes philosophia körül; végre ugyanez „a philosophia gordiusi csomója“ cím alatt az egyezményes elvről, és alkalmazásáról, a philosophia külön tanaira értekezett. — *Pauler Tivador* lt. pedig Szentiványi Márton jogtudós jellemzését adta.

3. A történelmi osztályban *Érdy János* rt. a besenyőkről (nemzeti néven „vasokról“) mint híres bányá-

szokról értekezett; *Wenzel Gusztáv* lt. pedig a kazarov történetét hat előadásban tárgyalta. *Knauz Nándor* úr az 1397-ki, eddig ismeretlen temesvári országgyűlésről értekezett s annak végzeményét közölte. *Wenzel Gusztáv* lt. Ozorai Pipo életéről és jelleméről, *Páur Iván* úr a soproni szőlők veszedelméről a kurucvilágban; — *Podhradczy József* lt. a vármegyék eredetéről, ismét a nádorság eredetéről és hatásköréről 1492-ig értekeztek.

A *Történelmi Bizottmány*, a *Magyar Történelmi Tárból* ismét két kötetet bocsátott közre, a másodelnök gondoskodása folytán pedig számos hazafiak aláírásai által azon állapotba tétetett, hogy az általa tervezett „*Magyar Történelmi Emlékek*“ gyűjteményét is sajtó alá adhassa.

A régészeti szakban *Érdy János* rt. egy, Kr. után 159. évben költ három levelű fenyűfa könyvet ismertetett, mely legközelebb ismét Erdélyben találtatott; *Kiss Ferenc* lt. egy éremtani és történelmi fontosságu emlékérmét ismertette *Severus Alexander* és anyja *Julia Mamaeának*; *Kubinyi Ágost* tisz. tag némely, Szegszárdon kiásott nevezetes katakombáról; *Csengery Antal* lt. az altaji népek ősvallásáról; végre *Pados János* úr a csurgói kúnhalmokról értekeztek.

A földirati szakban *Hunfalvy János* úr *Magyar László* Dél-Afrikában utazó hazánkfia jelentését közölte kongói kirándulásáról.

4. A matematikai és természettudományi osztályban *Lugossy József* lt. Kerekes Ferencnek a felsőbb mennyiségtan népszerűsítő módszerét adta elő; *Brassai Sámuel* lt. némely algebrai fogalmakról s ezek geometriai alkalmazásáról, *Győry Sándor* rt. a hanglépték kiszámításáról, *Fogarasi János* rt. a hangegyezmény alap- és számviszonyairól értekeztek. — *Korponay János* lt. tájékozást terjesztett elő a hadtudományban, tekintettel a hadak szervezete történetére. — *Balla Károly* lt. új nézeteit fejtegette a meteorologia körül, *Pólya József* ltag az idegrendszer szellemi tevélléseinek alapjait; *Bugát Pál* rt. az egyes szóhangelemek birodalmáról értekezett az egyetemes szóvizsgálat irányában, *Tormay Károly* úr a budapesti népesség mozgalmáról 1854—5-ben.

II. Ez évben némi *jutalom-alapítványok* kerülván az

akadémia rendelkezése alá, módja lett e téren is a tudományos és költői munkásságra hatni. Ugyanis két drámai jutalmat ítelt oda gr. Teleki József alapítványából, egy szomorú- s egy vigjátékit; s egy új szomorújátékit tűzött ki a jövő évre; továbbá egy eposi díjt hirdetett ki gr. Nádasdy Ferenc úr alapítványából; egy élet- v. korrajzit egy, Pfeifer Ferdinánd pesti könyvtáros által felajánlott díjra; végre egy földtanit a Nagy Károly rt. holtig-ajánlata alapján: mikre a pályaművek a jövő évben voltak beküldendők.

III. Kiadattak ez évben az akadémia által : 1. *Magyar Akadémiai Értesítő 1857-ről.* Pest, 1857. n8r. 611 l. rajzokkal. — 2. *Magyar Történelmi Tár.* III. IV. kötet. Pest, 1857. 264 és 260 l. — 3. *Hunyadiak Kora Magyarországon,* írta *Teleki József.* V. kötet. Pest, 1856. 546 l. — *Magyar László Délafrikai Levelei és Naplókivonatai,* kiadta Hunfalvy János. Pest, 1857. 92 l. — 5. *Kritikai fejtegetések Máramaros megye történetéhez, Wenzel Gusztávtól.* Pest, 1857. 88 l. — A „*Magyar Nyelvészet*“ folyóirat ez évben is pártoltatott.

IV. A személyzetet illetőleg, elhaltak : az igazgatók közül : gr. Vay Ábrahám ; a nyelvtudományi osztályban Szenvey József lt., a történettudományiban Jerney János rt., a matematikaiban Bolyai Farkas lt. Alkönyvtárnokká Repicky János helyébe *Podhorszky Lajos* úr neveztetett ki, ki egyzersmind a Turcicák szerkesztésével is megbízott.

V. A könyvtár kül- és belföldi írók számos egyes ajándékain kívül néhai *Gaul György* hátrahagyott kézíratait 2000 ívet meghaladó 26 kötetben köszöni özvegye és fia kegyeletének.

VI. A következő tudományos testületek folytatták küldeményeiket : a tud. cs. bécsi, porosz és svéd kir. akademiái, a tud. skót és cseh kir. tudós társaságai, a Smithson-intézet, az amerikai philos. társaság, a philadelphiai természettudományi akadémia, a cs. kir. geológiai intézet, a cherbourgi cs. term. társaság, a londoni nyelvésztársaság, a morva országos levéltár választmánya s a belgrádi szerb tudós társaság. Itt illik megemlíteni *Balogh Pál* rt. fáradozásait a múlt ősszel Belgiumba, Angliába és Franciaországba tett utjában, melyen tizennégy akademiával és tud. társasággal

szótt újabb viszonyt, vagy újíttatta meg az akademia régibb összeköttetését.

VII. Új alapítványok voltak: gr. *Pálffy János* úré 4000 ftban, *Heckenast Gusztáv* úré 1000 ftban, *Wolffinger Ferenc* egervári plebános hagyománya 160 ftban, *Simonffy Kálmán* úr 100 ft. alapítványa, gr. *Nádasdy Ferenc* jutalom-alapítványa 5000 ftban, *Nagy Károly* rt. 300 fnyi holtig-ajánlata; *Tomori Anasztáz* úr 400 ft. ajándéka a Turcicák kiadásához; *Schechovics* egri kanonok hagyománya 500 frtban; *Nyíregyháza* városa alapítványa 1000 ft. Házépítésre gyűlt 662 ft. Végre *Pfeifer Ferd.* úr 40 aranyat ajánlott a fent említett jutalomtétellehez.

IX.

1857—58.

I. Az akademia munkálkodásai ez évben 1857. october 5-kétől dec. 13-káig 52 osztály- s öszves, úgy öt nagygyűlési ülésben folytak.

1. A nyelv- és széptudományi osztályban a nagy szótár első dolgozása végképen elkészülvén, most már csak a nyelvtani szók, vagyis képzők és ragok, úgy az eredeti magyar személy- és helynevek kidolgozása, s az egésznek még egyszer átnézése vagyon hátra, hogy ezen, a nyelv minden elemeit értelmező és eredetfejtő, úgy annak gyakorlati használatát ábrázoló nagyszerű munka világot láthasson, melyből ez évben is terjesztett elő *Czuczor Gergely* rt. mutatóványokat. A *Tájszótár* első kötetének megjelenése óta gyűlt tájszók és tájszólások is egy második kötetbe összeállítatván vég átnézés alatt van, hogy mielőbb ez is megjelenhessék. Végre egy *Messtermülszótár* is szerkesztetik az akademia régibb gyűjtései és két gazdag technikai előmunka alapján, mely utóbbiak *Álgyay Lipót* építész és *Bodor Ferenc*, meg *Rivnák György* bányászok által dolgozva vétettek át. Több nagy fontosságú nyelvtani kérdés tárgyalatott az ülésekben: *Czuczor Gergely* rt. az önhangzók rendszerességéről a gyököszókban, *Regner Tivador* úr az alföldi ő hangról, *Ballagi Mór*ic és *Hunfalvy Pál* ll. tt. a hangsúlyról a magyar nyelvben, *Fogarasi János* rt. a

magyar igeidőkről, ismét *Hunfalvy Pál* a magyar szenvedő igeforma jogosultságáról értekeztek. — Régibb irodalmunk terén *Toldy Ferenc* rt. a Debreceni Legendás-könyvet, a Rimai-codexet, s két XVII. századbéli énekes kéziratot, a Kuuns a Mátray-codexeket ismertette. A *Magyar Nyelvmélekek* gyűjteménye körül is annyira haladtak ugyanazon megbízott rendestag gondjai alatt az előkészületek, hogy a IV. kötet 2. és 3. füzeté, az V. kötet, és külön a „Régi Magyar Nyelvtan-írók Erdősitől Tsétsiig“ egymás után megjelenhetnek. — Az idegen nyelvészet terén *Hunfalvy Pál* az árja nyelvészet jelen állásáról, ismét az árja nyelvészet némely tüneményei és állításairól bírálatilag értekezett, *Ballagi Móric* lt. pedig gyöknyomozásokat adott elő a sémi nyelvek mezején. — A széptudományi téren *Csengery Antal* lt. Henszlmann Imre lt. fáradozásai sikerét a gót egyházépítés elvének fölfedezése körül közölte, utóbb pedig *Henszlmann Imre* lt. újabban nyert adatok nyomán a kassai főegyház alaptervéről értekezett. — Végre *Balogh Pál* rt. keletindiai leveleket közlött néh. Körösi Csoma Sándor működéseiről.

2. A philosophiai s társadalmi tud. osztályában *Horváth Cyrill* rt. a positiv és negativ philosophiáról folytatta előadásait. *Szontagh Gusztáv* rt. az egyezményes elv alkalmazásáról a bölcsészet tanaira, *Purgstaller József* rt. tag egy, Németországban jelentkezett új világnézetéről értekezett a bölcsészetnek feladatához mérve; *Brassai Sámuel* lt. tag a „Logikát lélektani alapon fejtegetve“, *Szalai István* úr egy „Lélektant“ terjesztett elő, s mindkettő kinyomatni rendeltetett; végre *Kállay Ferenc* rt. a scythia törzs kigyótsiztetését adta elő, adalékul a scythia népek vallásphilosophiájához. — *Wenzel Gusztáv* lt. Felsőbánya városa 1570-ki bányaszabályait ismertette, más ízben adalékul a régi perfolyamtörténethez Héderváry Ferenc, Nandorfejérvár feladójának hűtlensége folytán a koronára szállt jószágai iránti ítéletét közölte s magyarázta; s ismét a boszorkánykérdés és boszorkányperekről értekezett, főleg a magyar jog szempontjából, s különösen az 1729-ki révkomáromi pert ismertette. — Végre a magas kormány megbízásából a fenálló írójogi törvényről készült vélemény.

3. A történelmi osztályban *Csengery Antal* lt. Rawlinson Herodotusát ismertette, különös tekintettel ennek a scythákról való előadására; *Wenzel Gusztáv* lt. tanulmányait adta elő *Thierry Amade* Atilája felett; *Podhradezky József* lt. az aransarkantyús vitézek vagy a régi magyar hadi rendről, *Érdy János* rt. régi érmek nyomán Stíriáról mint magyar vezérségről értekeztek; *Szalay László* rt. adalékokat olvasott Erdélynek a portához 1540—80-ig volt viszonya ismeretéhez; *Szilágyi Sándor* úr a Meggyesen 1588-ki decemberben tartott országgyűlés történetét és articulussait terjesztette elő; *Toldy Ferenc* rt. adalékokat közölt Zsigmond kir. történetéhez, más ízben a szikszó-újfalusi harchoz, úgy Sziget ostroma történetéhez.—A Turcicákhoz *Vámbéry Armén* úr Chodzsa Szadüddin Effendi történeti munkájából Hunyadi János hat legnagyobb ütközete leírásaival járult, melyeket ez Murád és Mohammed szultánok ellen vitt.—Az *archaeologiai* szakban *Páur Iván* úr a régi Aquincum helyén tett Lopresti-ásások eredményeit ismertette. Egyébiránt e szak nyomosabb művelése tekintetéből:

Egy állandó *Archaeologiai Bizottmány* alkotott, mely egy rendes organum kiadására felhatalmaztatott, minek folytán arra a kellő előkészületek még ez évben megtétetvén, az *Archaeologiai Közlemények* első kötete, *Érdy Károly* rt., *Kiss Ferenc* lt., *Ipolyi Arnold* és *Páur Iván* urak közremunkálása mellett, sajtókészen áll.

4. A matematikai és természettudományi osztályokban *Györy Sándor* rt. „egy nehéz feladat megoldásáról“, s ismét a bűvös négyszögről, *Brassai Sámuel* lt. folytatólag némely algebrai fogalmakról, s ezeknek geometriai alkalmazásáról, értekezett; *Weisz Armén* úr a háromél leirati feloldásáról, s ismét a kerekénnyről (cycloidokról); *Kruspér István* úr a papíron kicsinyített mértékben adatott sokszögek területének meghatározására szolgáló készülletekről; *Brassai Sámuel* lt. az árnyékórák egy új egyszerűbb készítmódjáról értekeztek; végre *Spiegler Gyula* úr egy új módszert terjesztett elő az adott számból annak természetes logaritmusát, és viszont, logaritmusi táblák nélkül kiszámítani. *Kiss Károly* rt. folytatva hadtörténeti előadásait, a rigómezei ütközet bírálatát történetét adta elő. — *Nendtvich Károly* lt. a szerves

vegytan elméletéről általánosan, s a Gerhardt rendszeréről különösen; *Török József* lt. a kaba-debreceni lebkőről s annak vegytani viszonyairól; *Kubinyi Ferenc* lt. a Nógrád vármegyei ördögölgyi kőbánya közelében a lázi pusztán, úgy a terbelédi határban előforduló bazaltképzésekről; s ismét a tevérről és lóról öslényteni, — a magyarok keletről kijövetelére vonatkozólag — történelmi tekintetben; *Dorner József* úr a növénysejt életműködéséről; *Frivaldszky Imre* a Tátrára, Bán-ságba s némely barlangokba tett kirándulásai eredményeiről; *Pólya József* lt. az eledetek elemei, s a tápanyagok és tápszerrek, ugyanő az emésztés körüli jelen nézetekről általában, s különösen a máj összehasonlító physiologiájáról, értekeztek; végre *Simonyi Antal* úr a photographiának némely maga által tett javításait terjesztette elő.

II. Ez évben a kis gyűlések előtt több pályázatok folytak. A gr. Teleki-féle drámai jutalomért tíz vigjáték, a gr. Nádasdy-féle eposi jutalomért öt költői beszély, a Nagy-Károly-féle természettudományi jutalomért három földtani pályamunka versenyezett; melyek, valamint a Pfeifer-féle élet- s korrajzi, s a Sámuel-féle nyelvtudományi díj is elítéltettek, s új pályázatok hirdettettek a Teleki s az új Karátszonyi-féle, továbbá a Nádasdy- és Nagy Károly-díjakra. A rendes akadémiai, úgy Marczibányi- és Vitéz-féle *jutalomfeleletek*, valamint a tizenegy év óta függőben volt *nagyjutalmi* ügy sorsa a decemberi nagy gyűlésen döntettek el, melyekről külön jelentések szólnak.

III. Megjelentek: 1. A *M. Tudom. Akadémia Évkönyvei*, IX. kötet 1—4. darabjai. Buda, 1858. — 2. *M. Akadémiai Értesítő* 1858-ról, eddig 9 füzet. — 3. *Monumenta Hungariae Historica*. Magyar Történelmi Emlékek: I. osztály: Okmánytárak, I. kötet, II. osztály: Irók. I—III. kötet. Pest, 1857. — 4. *Magyar Történelmi Tár*. V. kötet. Pest, 1858. — 5. *Természettudományi Pályamunkák*. IV. kötet: Budapest környékének földtani leírása *Szabó Józseftől*. Pest, 1858. — 6. *Tapasztalati Lélektan*, írta *Szalai István*. Pest, 1858. — 7. A *Magyar Igeidőkről* értekezik *Fogarasi János*. Pest, 1858. — 8. A *háromél leirati feloldásáról*. A M. Ak. elibe terjesztette *Weisz János Armín*. Pest, 1858. — 9. *Új Módszer az adott számból annak természetes logarithmusát, és*

viszont, logarithmusi táblák nélkül kiszámítani. A M. Akad. elibe terjesztette *Spiegler Gyula*. Pest, 1858. — A „*Magyar Nyelvészet*“ ez évben is pártoltatott.

IV. A személyzetben halál által a következő hézagok támadtak: az igazgatóságban Ürményi Ferenc, a nyelvtud. oszt. Reguly Antal lt., a philosophiaiban Szontagh Gusztáv rt., a történetiben Bajza József rt., Bártfay László lt., a törvénytudományiban Császár Ferenc tt., a természettudományiban Bene Ferenc tt., Csorba József és Schoepf Agost ll. tt. múltván ki. — A kéziratár örévé neveztetett *Páur Iván* úr, de ki néhány havi működés után ismét más állomásra ment által. — A decemberi új választások eredményei külön fognak közzé tétetni.

V. A könyvtár gyarapítói közül kéziratok v. okmányok felajánlásaért különösen Czettler Lajos, gr. Gyulay Lajos és gr. Kuun Gyéza urak kiemelendők.

VI. Következő tudományos testületek tartották fen v. indították meg viszonyaikat akademiánkkal: a tud. cs., ugy bajor, porosz, svéd, portugál és belga és saint-louisi akademiáik, a Royal Society, a Smithson-intézet, az amerikai philos., az Ohio állami gazdasági, a cherbourgi cs. természet-tudományi, a dán régészeti, a londoni philologiai, a cs. k., az orosz cs. s a londoni kir. földirati társaságok, a természettud. philadelphiai akademiája, a cs. k. földirati intézet, a britt geologiai muzeum, a krakai és a belgrádi tud. társaságok, a pozsonyi és pesti természettud. egyesületek, a morva orsz. levéltár választmánya, s az erdélyi honismeii egyesület.

VII. Új alapítványok voltak: Csapó Ida Kiss Pálné assz. hagyománya 200 arany; gr. Dessewffy Emél úr 3000 ft az akademiái épületre: a „Koszorú gr. Dessewffy Aurél emlékezetének“ című díszmunka kiadói ennek jövedelmét ugyanazon célra; Beodrai Karátsonyi Guidó úr 30,000 ft; Haczell Márton nyíregyházi lakos jutalomalapítványa 1025 ft; Bene Ferenc hagyománya 200 ft; Börzsönyi János alapítványa 200 ft; b. Szina Simon alapítványa 80,000 ft; házépítésre gyűlt 374 ft.

VII. Végre az akademiái alapszabályok Ó Cs. K. Ap. Felsege által legkegy. megerősítettén, nov. 20. az igazgatóság, nov. 29. az akademia által zsinormértékül átvétettek.

P É N Z T Á R.

A MAGYAR TUD. AKADEMIA ALAPITVÁNYAI ÉVREND BEN

1826-tól 1858-dik év végeig.

	pft	kr.	pft	kr.
1826.				
Gróf Széchenyi István	60000	—		
Gróf Vay Abrahám	8000	—		
Gróf Andrássy György	10000	—		
Gróf Károlyi György	40000	—		
Gróf Széchenyi Pál	10000	—		
Gróf Batthyány Iván	10000	—		
Gróf Esterházy Mihály	10000	—		
Just Gábor	1000	—		
Gróf Teleki József, Ádám, Sámuel és László testvérek	5000	—		
Gróf Esterházy Károly	10000	—		
Inkey Imre	1000	—		
Szepesi Szabó István	200	—	165200	—
Gróf Pálffy Ferenc holtiglani alapít- ványa, évenként 400 ft				
1827.				
József főherczeg nádor	10000	—		
Gróf Cziráky Antal	3000	—		
Gróf Festetics László	10000	—		
Pápay Sámuel	1000	—		
Hg Batthyány Fülöp	40000	—		
Gróf Keglevich János	4000	—		
Gróf Zay Károly	2000	—		
B. Mandell Károly	1000	—		
Kopácsy József veszprémi püspök	1000	—	72000	—
1828.				
Jankovics Miklós	1000	—	1000	—
1830.				
Gróf Károlyi István	20000	—		
Gróf Károlyi Lajos	10000	—		
Szabad királyi Buda város	2000	—		
Vedres István	200	—	32200	—
1831.				
Sándor István hagyományaképen az ország pénztárából 8840 ft, s e tőké- hez számított 967 ft 6 kr. kamatok	9807	6		
Vághy Ferenc	400	—		

	pft	kr.	pft	kr.
Átvitel			270,400	—
Hont megye	20	44		
Fiume városa	1000	—		
V. Ferdinánd ő felsége	10000	—	21227	50
1832.				
B. Prónay Sándor	2000	—		
Ürményi Ferenc	2000	—		
Bujanovics Sándor	400	—		
Villax Ferdinánd, zirci apát	1000	—		
Győri evang. gyülekezet	231	14		
Fehér megye	610	—		
Kolosváry Sándor, kanonok	400	—		
Döme Károly, kanonok	300	—		
Perlaky Károly	100	—		
Kálmán János, plebános	100	—		
Nagyszombat városa	200	—		
B. Szepeszy Ignác pécsi püspök holtig- lani ajánlata 600 ft				
Gevay Antal holtig ajánlata 50 forint				
Bács megye	352	—		
Nyitra megye	1000	—	8693	14
1833.				
Matus Ferenc végrendeleti hagyó- mánya	45	36		
Illós József végrendeleti hagyománya	40	—		
Komárom megye gyűjtéléke	500	52		
XVI szepesi város küldeménye	200	—		
Kőszeg városa küldeménye	5	—		
Kőrösi Csoma Sándor alapítványa 200 arany, vagyis :	940	—		
Csekonics János évenkénti holtig aján- lata : 48 forint	—	—		
Ittebei Kis Antal évenkénti holtig ajánl. 100 forint	—	—	1731	28
1834.				
Mosony megye gyűjtéléke	89	36		
Kovács János alapítványa	1000	—		
Mocsonyi János	100	—		
Bydeskuthy Lajos	10	—		
Törökbecsei uradalom	100	—		
Nagyszentmiklósi járás	124	24		
Nagykikindai kerület	80	—		
Gróf Gyulay Albert	50	—		
Endrődy József	100	—		
Lázár Ágoston	400	—		
Karácson István	100	—		
Nikolics János	100	—		
Dadányi Szilárd	100	—		
Damaszkin Antal	100	—		
Malenicza Miklós	100	—		
Bács megye újabb gyűjtéléke	100	6		
Gróf Teleki József külön alapítványa	2000	—		

	pft	kr.	pft	kr.
Átvitel			302,052	32
Károly főherczeg ö cs k. fensége .	10000	—		
Szabadka városa	300	—	14954	6
1835.				
Franyova mezőváros	2	—		
Nákó János	1000	—		
Névtelen	88	12		
Kolozsvári unit. főiskola olvasó tár- sasága	5	—		
Forgó György végrendeleti hagyomá- nya készpénzben s Rothschildféle államkötelezvényben	1250	—		
Házy Alajos hagyománya	500	—		
Külkey Henrik ajándéka	31	26		
Mayer János londoni szücs ajándéka .	50	—	2926	38
1836.				
Gróf Esterházy Miklós alapítványa .	4000	—		
Fodor Pál végrendeleti hagyománya .	100	—		
Nagyenyedi casino	40	—	4140	—
Bohus János holtig ajánlata évenként 200 forint				
1837.				
Perlaky Dávid „Történeti adatok” című munkájából 50 példány, 20 krjával : 16 ft 40 kr.				
Kucséra Lőrinc „Rövidutú visszahe- lyezés” című munkájából 100 pél- dány 30 krjával : 50 ft.				
Hrabovszky Dávid „Utazási rajzok” című munkájából 20 példány, 2 ft 40 krjával : 80 ft.				
1838.				
Perlaky Dávid győri gyűjtéléke .	40	24		
Perlaky, Kucséra és Hrabovszky mun- káiból jövedelem	28	—	68	24
Acsády Sándor „Magános magyar tör- vény” című munkájából 50 példány, 2 ftjával : 100 ft				
Nagy Pál „Historia Universalis” mun- kájából 20 péld., 3 ftjával 60 ft.				
1839.				
Gegő Elek küldeménye	32	—		
Missich István végrendeleti hagyom.	80	—		
Dr. Viola József ajándéka	75	—		
Drnovszky Ferencz 10 arany, vagyis :	47	—		
Berzsenyi Versei első kiadása eszköz- lőtől	200	—		
Oldal			324,141	40

	pft	kr.	pft	kr.
Átvitel			324,141	40
Gorové testvérek alapítványa	1000	—		
Kucsera, Hrabovszky s Acsády munkáiból bevétel	62	48	1496	48
Egyed Antal „Ovid pontusi levelei“ből 400 példány, 30 kr-ával : 200 ft.				
1840.				
Peregriny Elek „Magyarok története“ 50 példány árából	20	—		
Horváth Endre hagyománya „pázmándi magánya“ eladásából	300	—		
Guzmics Izidor jutalom-aranyai viszszaajándékozásából	231	25		
Névtelen tanulóktól	2	—		
Zob János	8	30		
Pollák Márk és neje alapítványa	700	—	1261	55
1841.				
Lakos báró, tiszteletdíja viszszaajándékozásából	15	30		
Tököly Szabbas alapítványa	2000	—		
Pécze József jutalom-alapítványa	5000	—	7015	30
Jerney János r. tag ázsiai utazására ajánlott 3000 ft (önmaga felhasználta)				
1842.				
Benevics Pál végrendeleti hagyománya	100	—		
Kanitz M. L. állam- és Esterházy sorsjegyekben	190	—		
Perlaky, Kucsera és Nagy Pál munkái árából	86	32	376	32
1843.				
Forgó György által hagyományozott 250 ftos Rothschildféle államkötelevény eladatván 370 fton, nyereség	120	—		
Csekonics János 48 ft évi járulékát átváltoztatta alapítványára	1000	—		
Krumbholz János végrendeleti hagyom.	400	—		
Halász Imre ajándéka 12 arany, vagyis:	54	—	1574	—
Pák Dénes „Vadásztudományából“ 50 péld., 2 ft-ával : 100 ft.				
Fekete János „Gyors számítójából“ 50 péld., 30 kr-ával : 25 ft.				
Végh István „Jegyzemények Sz. Máté evangeliumára“ munkájából 50 péld., 2 ft-ával : 100 ft.				
Oldal			335,866	25

	pft	kr.	pft	kr.
Átvitel			335,866	25
1845.				
Vrányi Argir	200	—		
Marczibányi nemzetség jutalom alapítványa, az akad. kezelésére bízva	4000	—		
Ugyanannak tőkésített kamatai	3702	34 $\frac{1}{2}$		
Vitéz József jutalom-alapítványa	800	—		
Ugyanannak tőkésített kamatai	220	—	8922	34 $\frac{1}{2}$
1846.				
A Marczibányi intézettől Horváth István által kiadott jutalmazott feleletekből 200 példány, 1 ft 20 kr-ával.				
1847.				
Ujváry Mihály külön történeti jutalomkérdésre ajánlott fel 15 aranyat				
1849.				
Miskolczy Mihály végrendeleti hagyománya	100	—	100	—
1850.				
Pyrker László egri érsek végrendeleti hagyománya	2000	—	2000	—
1851.				
Juranics László pécsi prépost végrendeleti hagyománya	400	—	400	—
1853.				
De Ligne-Pálffy Eugénia grófné végrendeleti hagyománya	2500	—		
Gr. Teleki József „Hunyadiak korából” jövedelem	1042	8	3542	8
Tóth Lőrincz „Uti tárcájából” 488 füzetet, s „Eszmék a m. tudományosság, akademia s iskolatigy körül” című munkájából 112 kötetet, 20 kr-ával : 200 ft.				
1854.				
Légrády László végrendeleti hagyománya	100	—		
Kovács Károly végrendeleti hagyom.	600	—		
Borsiczky Dénes végrendeleti hagyom.	2000	—		
Kovács Miklós erdélyi püspök végrendeleti hagyománya 100 arany, vagyis	450	—		
Oldal . . .			350,831	7 $\frac{1}{2}$

	pft	kr.	pft	kr.
Átvitel			350,831	7½
Gruber György tiszt. kanonok alapítv.	6400	—		
Gróf Teleki József „Hunyadiak korából“ jövedelem	2110	—	11660	—
1855.				
Szentiványi Bogomér alapítványa	2000	—		
Marton János alapítványa 300 arany, vagyis	1350	—		
Gróf Teleki József „Hunyadiak korának“ jövedelme	400	—		
Gróf Teleki József alapítványa	36000	—	39750	—
Egyed Antal apát „Ovid keserveiből, pontusi leveleiből és saját elégiáiból“ 300 példányt				
1856.				
Egy névtelennek alapítványa urbéri papirokban	100	—		
Bozda Naum végrendeleti hagyom.	100	—		
Szilasy János nagy-váradi kanonok alapítványa, urbéri papirokban	500	—		
Szilasy János nagy-váradi kanonok ajándéka philos. munkája jövedelméből	69	—		
Sámuel Alajos alapítványa	1000	—		
Nagy Károly r. tag évenkénti holtig ajánlata, visszarajándékozott akadémiai fizetéséből: 300 ft.				
Gr. Teleki József „Hunyadiak korának“ jövedelme	1277	30	3037	30
1857.				
Akadémiai épületre:				
Ujhelyi Róbert	40	—		
Mészáros Dániel	4	—		
Krasznay Gábor	20	—		
Krasznay Péter	6	—		
Ferenczy Lajos	20	—		
Tokaji Nagy Lajos	20	—		
Kállay Bertalan	100	—		
Kállay Miklós	100	—		
Gömöry Pál	50	—		
Elek Pál	20	—		
Farkas Miklós	10	—		
Báró Horváth Gedeon	30	—		
Fráter Sándor	20	—		
Vandrák Miksa	10	—		
Kállay Sándor	20	—		
Id. Zoltán Ferenc	30	—		
Korányi Frigyes	20	—		
Kobilicz Károly	25	—		
Oldal			405,278	37½

	pft	kr.	pft	kr.
Átvitel			405,278	37 1/2
Névtelen	20	—		
Baksay István	10	—		
Névtelen	25	—		
Veszprémi János	20	—		
Szabó János	10	—		
Gróf Pálffy János alapítványa	4000	—		
Wolfinger Ferenc végrendeleti hagyománya	160	—		
Schechovits egri kanonok				
végr. hagyom. urbéri papirokban	570	—		
Pelbári Illés ajándoka	5	—		
A bécsi Pazmaneum növendékei	25	—		
Szeredy János, jogász	2	—		
Keglevich János gr. alapítványa urbéri papirokban fizettetvén be, egyes- ség útján kiegyenlítésül	590	—		
Gr. Teleki József „Hunyadiak korá- nak” jövedelméből	400	—		
Nyiregyháza városa alapítványa	1000	—		
Heckenast Gusztáv alapítványa	1000	—		
Egyed Antal „Ovid elváltozásaiából” 300 példányt				
Gr. Nádasdy Ferenc jutalom-alapít- ványa	5000	—		
Pfeiffer Ferdinand életirási külön juta- lomra : 50 arany.				
Simonffy Kálmán alapítványa	100	—		
Csapó Ida, Kis Pálné asszony végren- deleti hagyománya, 200 arany, vagyis	900	—	14312	
1858.				
B. Szina Simon alapítványa	80000	—		
Beodrai Karátsonyi Guidó alapítványa	30000	—		
Gr. Dessewffy Emil ajánlata (házépi- tésre)	3000	—		
Haczell Márton jutalom-alapítványa	1025	—		
Teleki József gr. „Hunyadiak korá- nak” jövedelme	3471	39		
Id. Bene Ferencz alapítványa	200	—		
Börzsönyi János alapítványa	200	—		
Házépítésre : Mahavovszky János	10	—		
Erdőhegyi Antal	5	—		
Koczogh János	20	—		
Kállay Ödön	40	—		
Ábrányi Aurél	25	—		
Okolicsányi Gusztáv	10	—		
Nyiri Ferenc	10	—		
Udvarhelyi Károly	20	—		
Hegymeghy N.	10	—		
Bodnár Gábor	20	—		
Farkas Boldizsár	10	—		
Névtelen	10	—		
Oldal			419,580	37 1/2

	Átvitel	pft	kr.	pft	kr.
				419,580	37½
Nemes Pál		10	—		
Jármy Imre		20	—		
Irányi István		25	—		
Péchy Pál		30	—		
Csuba Tamás		50	—		
Vay Dénesné		40	—		
Seregi Józsa		4	—		
Hollaki Antónia		5	—	118,270	39
				537,851	16½

Ezen alapítványokhoz járulnak a tőkésített kamat-hatodok, u.m.

	pft	kr.
1831. évben	2665	—
1832. "	3673	30
1833. "	3473	37½/6
1834. "	4143	20
1835. "	3721	36
1836. "	3485	14
1837. "	3499	—
1838. "	3689	52
1839. "	3011	21
1840. "	3639	11
1841. "	2779	26
1842. "	3916	40
1843. "	3504	—
1844. "	3394	—
1845. "	3467	45½/6
1846. "	4039	44
1847. "	3558	43
1848. "	2254	12
1849. "	1856	40
1850. "	2315	18
1851. "	2812	12½/2
1852. "	3493	18
1853. "	2904	25½/6
1854. "	3761	22½/6
1855. "	5075	34½/6
1856. "	6049	57½/6
1857. "	6960	44½/6
	98135	44½/6
	98135 ft	44½/6 kr.

Összes akadémiai tőke : 635987 ft 12½/6 kr.

Ezenkívül még folyamatban levő évi ajánlatokban : 500 " — "

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOTJA 1846. végén.

B e v é t e l.

	pft	kr.
1845-dik évi pénztár-maradvány	9723	21 ¹ / ₂
Lefizetett alapítványok a hitelezvényi tőkékből	3360	—
Alapítványi kamatokból	17772	—
Holtig ajánlatokból	600	—
Hitelezvényi kamatokból	5806	24
Készpénzi összes bevétel	37261	45 ¹ / ₂

K i a d á s.

	pft	kr.
Kikölesönöztetett	6500	—
Fizetésül helybeli és vidéki r. tagok és tisztviselőknek	10153	12
Bérül szolgáltnak	271	30
Napidíjak s utazási költségekre	488	34
Irományszerekre	148	44
Oklevélkészületre	110	—
Nyomtatási s ezzel rokon költségekre	2762	27
Könyvtári és kötési költségekre	351	54
Szállásbérre	130	—
Jutalmazásokra	2279	14
Posta és szállításbérre	176	49
Világításra és fára	419	54
Elegy költségre	59	48
Egész évi kiadás összesen	25022	6

S így kivonván a 37262 ft 45¹/₂ kr. bevételből

a 25022 ft 6 kr. kiadást

Pénztár-maradvány 1847-re : 12239 ft 39¹/₂ kr. ezüstben.

MELLÉKPÉNZTÁR ÁLLAPOTJA 1846. végén.

B e v é t e l.

	pft	kr.
1845-dik évi maradvány	690	16 ⁶ / ₀
Főpénztár segedelem nyújtásából	2500	—
Eladott könyvek árából	1993	33
Rendkívüli és elegy	516	43
Összes bevétel	5700	32 ⁶ / ₂₀

K i a d á s.

	pft	kr.		pft	kr.
Könyomtatási költségekre	1521	53			
Tisztelet- és szerkesztési díjakra	1651	—			
Javíték díjban	180	—			
Rézmetsetek, körrajzok és egyéb képekre	776	11			
Könyvkötési költségekre	270	42			
Papír áraban	8	—			
Kamat-fizetésre	300	—			
Elegyköltségekre	260	54 ⁴ / ₁₀			
Összes kiadás	4998	40 ⁴ / ₁₀		4998	40 ⁴ / ₁₀
Ezt levonván a bevételből, marad 1847-re				701	51 ¹⁸ / ₂₀

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOTJA 1847. végén.

Bevétel.		pft	kr.
1846-dikről pénztár-maradvány		12239	39 ¹ / ₂
Lefizetett alapítványi s hitelezvényi tőkékből		68820	—
Alapítványi kamatokból		14472	—
Holtig ajánlatokból		825	—
Hitelezvényi kamatokból		6055	18
Készpénzi összes bevétel		102411	57 ¹ / ₂

Kiadás.		pft	kr.
Hitelezésre		71101	40
Fizetésül helybeli és vidéki r. tagok és tisztviselőknek		10242	36
Bérül szolgáltnak		274	30
Napi díjak- s utazási költségre		147	12
Irományszerekre		13	18
Oklevél-készületre		70	—
Nyomatási s ezzel rokog költségekre		2508	—
Könyvkötésre		21	10
Könyvtári és szállásbéri költségekre		1600	—
Jutalmazásokra		3192	17
Pósta- és szállítási költségre		100	—
Világítás és fűtésre		414	5
Elegy költségre		98	3
Egész évi költség összesen		89787	51

S így kivonván a 102,411 ft 57¹/₂ kr. bevételből
a 89.787 ft 51 kr. kiadást

Pénztár-maradvány 1848-ra : 12,624 ft 6¹/₂ kr. ezüstben

MELLÉKPÉNZTÁR ÁLLAPOTJA 1847. végén.

Bevétel.		pft	kr.
1846-dik évi maradvány		701	51 ¹⁸ / ₂₀
Főpénztár segedelem nyújtásából		2500	—
Eladott könyvek árából		1925	25
Összes bevétel		5127	16 ¹⁸ / ₂₀
Kiadás.		pft	kr.
Könyvnyomtatási költségre		1253	50
Írói tiszteletdíjakra		564	32
Szerkesztési díjakra		1700	—
Javíték-díjra		180	—
Rézmetsetek, kőrajzok s egyéb képekre		94	42
Könyvkötési költségekre		11	40
Kamatfizetésre		300	—
Rlegyköltségre		41	—
Összes kiadás		4145	44
Ezt levonván . bevételből, marad 1848-ra		981	32 ¹⁸ / ₂₀

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1848. végén.

Bevétel	pft	kr.
1847-dikről pénztár-maradvány	12624	6 ¹ / ₂
Alapítványi kamatokból	9972	—
Holtig ajánlatokból	200	—
Hitelezvényi kamatokból	3353	12
Összes bevétel	26149	18 ¹ / ₂

Kiadás.	pft	kr.
Hitelezésre	600	—
Díjul rendes tagok s tisztviselőknek	9332	20
Bérül szolgáltnak	260	—
Utazási költségre	53	48
Irományszerekre	8	34
Oklevél-készületre	147	12
Nyomatási s ezzel rokon költség	2710	30
Könyvársi és kötés költségre	235	5
Szállásbérre	1000	—
Jutalomserlegekre	238	40
Posta- és szállítási költségre	60	—
Fűtés és világításra	428	58
Elegyköltségre	33	17
Összes kiadás	15706	24

S így kivonván a 26149 ft 18¹/₂ kr. bevételből
a 15706 ft 24 kr. kiadást

Pénztár-maradvány 1849-re : 10442 ft 54¹/₂ kr. ezüstben.

MELLÉKPÉNZTÁR ÁLLAPOTJA 1848 végén.

Bevétel.	pft	kr.
1847-diki pénztármaradványból	981	32 ¹⁸ / ₂₀
Főpénztár segélynyújtásából	2710	30
Eladott könyvek árából	498	30
Összes bevétel	4190	32 ¹⁸ / ₂₀

Kiadás.	pft	kr.
Könyvnyomatási költségre	1823	59
Szerkesztési díjakra	1200	—
Javítékdíjra	180	—
Rézmetsetek, kőrajzok s egyéb képekre	75	30
Könyvkötési költségre	305	51
Papír áraban	297	—
Elegyköltségekre	32	—
Összes kiadás	3914	20
Ezt levonván, a bevételből marad 1849 re	276	12 ¹⁸ / ₂₀

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1849. végén.

Bevétel.		pft	kr.
1848-diki pénzmaradvány		10442	54 ¹ / ₂
Lefizetett hagyományból		100	—
Alapítványi kamatokból		8812	—
Évenkénti ajánlatokból		200	—
Hitelezvényi kamatokból		2128	—
Összes bevétel		21682	54 ¹ / ₂

Kiadás.		pft	kr.
Díjul helybeli és vidéki r. tagok és tisztviselőknek		8447	—
Bérül szolgáltnak		266	—
Nyomatási s ezzel rokon költségekre		1427	30
Irományszerekre		98	3
Könyvárosi és kötési költségre		25	22
Könyvtári és szállásbérre		1600	—
Postára és szállításra		31	30
Világításra és fűtésre		558	58
Vegyes kiadásra		1522	17
Összes kiadás		13976	40

S így kivonván a 21,682 ft 54¹/₂ kr. bevételből
a 13,976 ft 40 kr. kiadást

Pénztármaradvány 1850-re : 7,706 ft 14¹/₂ kr. ezüstben.

MELLEKPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1849. végén.

Bevétel.		pft	kr.
1848-diki pénztármaradványból		276	12 ¹⁸ / ₂₀
Főpénztár segedelemnyújtásából		1427	30
Eladott könyvek árából		111	5
Összes bevétel		1814	47 ¹⁸ / ₂₀

Kiadás.		pft	kr.
Könyvnyomatási költségre		150	38
Szerkesztési díjakra		450	—
Javítónoki díjban		180	—
Rézmetsetek, kőrajzok s egyéb képekre		214	52
Kamatfizetésre		600	—
Elegyköltségekre		32	—
Összes kiadás		1627	30
Ezt levonván a bevételből, marad 1850-re		187	17 ¹⁸ / ₂₀

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1850. végén.

Bevétel.	pft	kr.
1849-ki számolásból pénzmaradvány	7706	14 ¹ / ₂
Lefizetett hagyományból	1000	—
Allapítványi kamatokból	10972	—
Hitelezvényi kamatokból	2919	48
Összes bevétel	22598	2 ¹ / ₂

Kiadás.	pft	kr.
Hitelezésre	1300	—
Díjul helybeli s vidéki r. tagoknak s tisztviselőknek	7976	40
Bérlő szolgáknak	241	20
Nyomatási költsége	1927	—
Irományszerekre	3	54
Könyvtár szaporítás-, könyvárosi- és kötési költség	1123	—
Könyvtári és szállásbérre	1600	—
Posta- és szállításra	60	—
Világításra és fűtésre	594	38
Elegytárgyakra	169	18
Összes kiadás	14995	50

S így kivonván a 22,598 ft 2¹/₂ kr. bevételből
a 14,995 ft 50 kr. kiadást

Pénztármaradvány 1851-re: 7602 ft 12¹/₂ kr.

MELLÉKPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1850. végén.

Bevétel.	pft	kr.
Pénztármaradványból	187	17 ¹⁸ / ₂₀
Főpénztár segedelem-nyújtásából	1906	—
Eladott könyvek árából	368	—
Összes bevétel	2462	5 ¹⁸ / ₂₀

Kiadás.	pft	kr.
Könyvnyomatási költségekre	266	1
Irók tisztelet-díjaira	100	—
Szerkesztési díjakra	800	—
Javitnoki díjra	180	—
Könyvkötési költségekre	24	9
Kamatfizetésre	300	—
Elegyköltségekre	32	—
Összes kiadás	1702	10
Ezt levonván a bevételből, marad 1851-re	759	5 ¹⁸ / ₂₀

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1851. végén.

Bevétel.		pft	kr.
1850-ki pénztár-maradvány		7602	12 ¹ / ₂
Lefizetett hagyomány- és hitelezvényi tőkéből		18366	—
Alapítványi kamatokból		8332	—
Evenkinti holtigajánlatokból		1000	—
Hitelezvényi kamatokból		7551	15
Pénztári fölöslegből		10	7 ¹ / ₁₀
Összes bevétel		42861	34 ⁹ / ₁₀

Kiadás.		pft	kr.
Hitelezésre		20700	—
Díjul helybeli s vidéki r. tagoknak s tisztviselőknek		5460	—
Bérül szolgáltnak		281	—
Nyomtatási s rokon költségre		2762	54 ¹ / ₂
Irományszerekre		10	45
Gyűjtemény-szerzésre, könyvtárusi és kötési költségek		1943	4
Könyvtár- és szállásbérre		1600	—
Posta- és szállításra		70	—
Világításra és fűtésre		512	35
Elegyre		233	35
Összes kiadás		33573	53 ¹ / ₂

S így kivonván a 42,861 ft 34⁹/₁₀ kr. bevételből
a 33,573 ft 53¹/₂ kr. kiadást

Pénztármaradvány 1852-re : 9,287 ft 41⁴/₁₀ kr.

MELLÉKPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1851. végén.

Bevétel.		pft	kr.
Pénztármaradványból		759	55 ¹⁸ / ₂₀
Főpénztári segedelem-nyújtásból		2500	—
Eladott könyvek árából		206	21
Összes bevétel		3466	16 ¹⁸ / ₂₀

Kiadás.		pft	kr.
Könyvnyomtatási költségekre		1000	—
Írók tiszteletdíjaira		781	43
Szerkesztési díjakra		625	—
Javítnoki díjra		180	—
Könyvkötési költségre		17	10
Kamatfizetésre		300	—
Elegyköltségre		32	—
Összes kiadás		2935	53
Ezt levonván a bevételből, marad 1852-re		530	23 ¹⁸ / ₂₀

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1852. végén.

Bevétel.	pft	kr.
1851-diki pénztármaradványból	9287	41 ⁴ / ₁₀
Alapítványi kamatokból	15030	—
Hitelezvényi kamatokból	4929	48
Évenkénti holtig ajánlatokból	800	—
Elegyből	200	—
Összes bevétel	30247	29 ⁴ / ₁₀

Kiadás.	pft	kr.
Díjul helybeli és vidéki r. tagoknak és tisztviselőknek	4910	—
Bérül szolgáltnak	232	30
Irományszerekre	54	22
Oklevél-készületre, nyomtatási s ezzel rokon költségekre	2577	13
Könyvtárosi és kötési költségekre, gyűjteményekre	2686	34
Könyvtári- és szállásbérre	1600	—
Posta- és szállításra	60	—
Világításra és fűtésre	358	51
Könyvtári költségre	460	—
Elegytárgyakra	146	3
Összes kiadás	13085	33 ¹ / ₂

S így levonván a 30247 ft 29⁴/₁₀ kr. bevételből
a 13085 ft 33¹/₂ kr. kiadást

Pénztármaradvány 1853-ra : 17161 ft 55⁹/₁₀ kr.

MELLÉKPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1852. végén.

Bevétel.	pft	kr.
Pénztármaradványból	530	23 ¹⁸ / ₂₀
Főpénztári segélynyújtásból	2500	—
Eladott könyvek árából	388	13
Összes bevétel	3418	36 ¹⁸ / ₂₀

Kiadás.	pft	kr.
Nyomtatásra	500	—
Tiszteletdíjakra	354	—
Szerkesztési díj	250	—
Javitnoki díj	180	—
Kamatfizetés	300	—
Elegy	32	—
Összes kiadás	1616	—
Ezt levonván a bevételből, marad 1853-ra	1802	36 ¹⁸ / ₂₀

* Helmezy Mihály pénztárnok halála után 1852. dec. 1-jétől
1853. jun. végéig a pénztárt ideiglenesen Bártfay László kezelte

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1853. június végén.

Bártfai László kezelése alatt.

B e v é t e l.

	pft	kr.
1852 ki pénztármaradvány	17161	55 ⁹ / ₁₀
Lefizetett hagyomány- s hitelezvényből	6179	18
Alapítványi kamatokból	4910	—
Holtig ajánlatokból	60	—
Hitelezvényi kamatokból	3592	25
Elegy (eladott könyvek ára)	1182	53
Összes bevétel	32086	31 ⁹ / ₁₀

K i a d á s.

	pft	kr.
Hitelezésre	17543	8
Rendes tagok s tisztviselők fizetésére	4082	20
Bérül szolgálóknak	120	—
Nyomtatás s rokon költségekre	717	47
Gyűjtemények, könyvárosi s kötési költségek	1451	36
Könyvtári- és szállásbérre	2000	—
Posta- és szállítási költségre	30	—
Világítás és fűtésre	191	12
Elegyköltségre	193	17
Összes kiadás	26335	20

S így levonván a 33,086 ft 31⁹/₁₀ kr. bevételből
a 26,335 ft 20 kr. kiadást

Pénztármaradvány 1853. 2-ik

felére . . . . . 6,751 ft 11⁹/₁₀ kr.

1853. év jul. 1-jétől fogva a pénztárt Tóth Lőrincz rendes pénztárnok kezelte.

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1853. végével.

B e v é t e l.

	pft	kr.
1852-ki pénzmaradvány	6751	11 ⁹ / ₁₀
Alapítványi kamatokból	9002	—
Hitelezvényi kamatokból	1922	24
Elegy	270	31 ⁵ / ₁₀
Összes bevétel	17946	7 ⁴ / ₁

K i a d á s.

	pft	kr.
Flzetesül helybeli s vidéki r. tagok s tisztviselőknek .	8725	30
Tiszteletdíjakra	150	—
Bértil szolgáltnak	121	30
Irományszerekre	10	40
Nyomtatásra s rokon költségre	451	32
Könyvkötői munkára	70	22
Szállásbérre, javítás és tisztoztatásra	136	44
Bútorzatra	31	40
Világítás- és fűtésre	181	15
Posta- és szállítási költség	69	6
Gyűjtemény-szaporításra	226	30
Kölcsön a mellékpénztárnak	650	—
Elegy s rendkívüli költség	151	23
Összes kiadás	10976	12

Sígy kivonván a 17946 ft $7\frac{4}{10}$ kr. bevételből
a 10976 ft 12 kr. kiadást

Pénztármaradvány 1854-re : 6969 ft $55\frac{4}{10}$ kr.

MELLÉKPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1853. végén.

B e v é t e l.

	pft	kr.
Pénztármaradvány 1852. évről	1802	$36\frac{18}{20}$
Főpénztári segedelmezésből	1150	—
Összes bevétel	2952	$36\frac{18}{20}$

K i a d á s.

	pft	kr.		pft	kr.
Szerkesztői és tiszteletdíjak	2549	$59\frac{18}{20}$	Összes kiadás	2795	$59\frac{18}{20}$
Javítnoki díj	180	—	Ezt levonván a bevételből, marad 1854-re	156	37
Tiszteletdíjak	42	—			
Elegy	24	—			

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOT 1854. végével.

B e v é t e l.

Pénztármaradvány 1853-ról	6969 ft $55\frac{4}{10}$ kr.
Lefizetett alapítványi tőkékből	100 arany 4710 " — "
Alapítványi kamatokból	14442 " — "
Hitelezvényi kamatokból	5891 " 13 "
Behajtott hátralékokból	10113 " 40 "
Elegy	125 " — "
Összes bev.	100 arany 42251 " $48\frac{4}{10}$ "

Kiadás.

Fizetésül r. tagok s tisztviselőknek	10785	ft	—	kr.
Utiköltségek s napi díjakra	106	"	22	"
Bérül szolgáltnak	315	"	30	"
Nyomtatás. és metszetésre	493	"	29	"
Irományszerekre	100	"	35	"
Könyvkötésre s könyvtár-szaporításra	1511	"	50	"
Szállás- és könyvtárbérrre	2000	"	—	"
Világítás- és fűtésre	380	"	38	"
Posta- és szállítási költségek	111	"	34	"
Tiszteletdíjak s évpénzekre	1614	"	20	"
Adó, bélyeg s ügyvédi költség	375	"	56	"
Elegy, számlák	21	"	22	"
Kikölcsönözöttetett	100	arany	11450	"
Összes kiadás	100	arany	29266	" 36 "

Kivonván a 100 ar. 42251 ft 48⁴/₁₀ kr. bevételből

a 100 ar. 29266 ft 36 kr. kiadást

Pénztármaradvány 1855-re 12985 ft 12⁴/₁₀ kr.

MELLÉKPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1854. végén.

Bevétel.

	pft	kr.
Pénztármaradvány 1853-ról	156	37
Főpénztári segédclmezésből	200	—
Összes bevétel	256	37

Kiadás.

	pft	kr.		pft	kr.
Javítnoki díj	180	—			
Raktárdíj	32	—			
Elegy	3	1			
Összes kiadás	215	1		215	1
Pénztármaradvány 1855-re				141	36

FŐPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1855. végén.

Bevétel.

	pft	kr.
1854. pénztármaradvány	12985	12 ⁴ / ₁₀
Lefizetott alapítványi s hitelezvényi tőkékből	9816	40
Alapítványi kamatokból	19422	—
Hitelezvényi kamatokból	11031	28
Elegy	594	35
Összes bevétel	53849	55 ⁴ / ₁₀

K i a d á s.

	pft	kr.
Fizetésül helybeli s vidéki r. tagok és tisztviselőknek	8755	—
Utazásokra és tiszteletdíjakra	2000	—
Bérül cselédeknek	515	30
Irományszerekre	89	5
Nyomtatás és metszésre	98	4
Könyvtár-szaporítás- és könyvkötésre	2010	27
Könyvtár- és szállásberre s tisztoztatásra	2032	20
Világítás- s fűtésre	267	56
Ügyvédi és számvizsgálati díjak	200	—
Posta- és szállításra	33	34
Évpénzekre s temetési segélyezésre	36	55
Elegy, mesteremberek számlái stb.	36	8
Adókra s bélyegekre	1565	18 ¹ / ₄
Kikölcsönöztetett	14416	40
Összes kiadás	32936	57 ¹ / ₄

S így kivonván az 53,849 ft 55⁴/₁₀ kr. bevételből

a 32,936 ft 57¹/₄ kr. kiadást

Pénzmaradvány 1856-ra : 20,912 ft 58³/₂₀ kr.

MELLÉKPÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1855. végén.

B e v é t e l.

	pft	kr.
Pénztármaradvány 1854-ről	141	36
Könyvek árában	139	3
Összes bevétel	280	39

K i a d á s.

	pft	kr.
Javitnoki díj	180	—
Raktárber	8	—
Összes kiadás	188	—
Pénztármaradék	—	92 39

Ez év végével a mellékpénztár külön kezelése megszüntettet-
vén, a 92 ft 39 kr pénztármaradék a főpénztárba bevétellett.

PÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1856. végén.

B e v é t e l.

	pft	kr.
1855-ki pénztármaradvány	20912	58 ³ / ₂₀
Befizetett alapítványi s hitelevényi tőkékből 100 ar.	12420	50
Alapítványi kamatokból	29272	—
Hitelevényi kamatokból 5 ar.	7005	16
Elegy	1819	35
Mellékpénztár maradványa	92	39
Összes bevétel : 105 ar.	71523	18 ³ / ₂₀

K i a d á s.		pft	kr.
Fizetésül tisztviselőknak s rendes tagoknak		10200	—
Utazásra s szerkesztői és tiszteletdíjakra	105 ar.	2130	19
Bérül cselédeknek		541	—
Szállásbér- és tisztogatásra		2332	—
Fűtés- és világításra		373	16
Irományszerekre		61	18
Könyvtár-szaporításra, s könyvkötésre		1878	58
Nyomtatás, metszés, rajzolás, másolás		2223	47
Posta, szállítás, ügyvédi kiadás		179	24
Adó, bélyegek, betáblázási díjak		7645	2
Mesteremberek számlái		102	34
Kikölcsonőztetett		14150	—
Elegy		15	54
Összes kiadás: 105 ar.		41830	32

S így kivonván a 71,523 ft 18 kr. bevételből
a 41,833 ft 32³/₂₀ kr. kiadást

Pénzmaradvány 1857-re : 29,689 ft 46 kr.

PÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1857. végén.

B e v é t e l.		pft	kr.
1856-ki pénztári maradványból		29689	46 ³ / ₂₀
Lefizetett alapítványi s hitelezvényi tőkékből		20646	—
Alapítványi kamatokból		31931	10
Hitelezvényi kamatokból		9333	17
Elegy		2921	47
Összes bevétel		95022	3 ¹ / ₂₀

K i a d á s.		pft	kr.
Fizetésül tisztviselőknak s r. tagoknak		10373	20
Bérül cselédeknek		583	20
Írói és szerkesztői tiszteletdíjakra		5320	21 ¹ / ₄
Utazásokra		580	—
Szállásbérre s tisztogatásra		2401	—
Fűtés, világítás		379	47
Posta- és szállítási költségek		140	22
Könyvtár-szaporítás s könyvkötésre		903	11
Nyomtatásra, rajzra, metszetésre		5044	48
Adó, bélyeg, örököségi díjak		5521	40
Kikölcsonőztetett		17600	—
Írószerek		51	2
Mesteremberek számlái, s elegy		352	12
Összes kiadás		49251	3 ¹ / ₄

S így levonván a 95022 ft 3¹/₂₀ kr. bevételből
a 49251 ft 3¹/₄ kr. kiadást

Pénzmaradvány 1858-ra : 45770 ft 56¹⁸/₂₀ kr.

Ezen összegből 4500 ft földtehermentesítési papírokban, a többi, a napi kiadásokra szükséges néhány száz forintot kívül, a pesti és budai takarékpénztárakban 5% kamatozásra elhelyezve.

Kelt a M. Tudom. Akademia Igazgató-Tanácsának Pesten, dec. 19. tartott üléséből.

Gróf DESEWFFY EMIL, s. k.

Elnök.

TOLDY FERENC, s. k.

Titoknok.